

Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Rodina a náhradní rodinná péče

Family and family substitute care

Vedoucí práce:
Mgr. Jana Poláčková

Autor:
Andrea Minaříková, DiS.

Praha 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem Rodina a náhradní rodinná péče zpracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Hostivici dne 28. 3. 2011

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní profesorce Mgr. Janě Poláčkové za vedení mé práce, dobré rady a náměty při psaní mé práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá rodinou jako základní sociální skupinou a navazuje na ní částí možnosti náhradní rodinné péče. Práce popisuje vznik rodiny od výběru partnera, základní charakteristiku, formy a funkce rodiny. Rodina je primární jednotkou, kde vyrůstáme a učíme se základním věcem a to nejčastěji napodobováním. V rodině přijímáme lásku a začínáme se ztotožňovat se svými rolemi. V dnešní době je „moderním trendem“ mít děti až v pozdějším věku. Výběr partnera je pro úspěšné založení rodiny také důležitým faktorem. Pokud rodina chybí je to pro dítě frustrující. Lze ji nahradit a to ústavními zařízeními jako jsou dětské domovy, SOS dětské vesničky, nebo náhradní rodinnou péčí jako je výchova u příbuzného, pěstounská péče nebo asi nejvhodnějším způsobem adopcí.

Klíčová slova

Rodina, rodiče, výběr partnera, náhradní rodinná péče, adopce, dětský domov, pěstounská péče.

Anotation

The bachelor thesis focuses on the family as a primary social group and further discusses alternative family care. The thesis describes the formation of a family from the selection of a partner, basic characteristics, forms and functions of a family. The family is a primary unit where we grow up and learn the basics, mainly by imitation. In a family, we receive love and accustom ourselves to our roles. It is a “modern trend” to have children at a later stage in life. The selection of a partner is also an important factor in forming a family. If the family structure is missing, this can be quite frustrating for a child. It is possible to substitute it with institutions such as children’s homes, SOS children’s villages or substitute family care with relatives, foster care or probably the most appropriate form of adoption.

Keywords

Family, parents, selection of a partner, substitute family care, adoption, children’s home, foster care.

Obsah

ÚVOD.....	- 7 -
TEORETICKÁ ČÁST	- 8 -
1. VÝBĚR PARTNERA	- 9 -
2. RODINA A MANŽELSTVÍ	- 12 -
2.1 Sňatek.....	- 12 -
2.2 Rozvod	- 13 -
3. FORMY RODINY	- 15 -
3.1 Nukleární rodina.....	- 15 -
3.2 Neúplná rodina.....	- 15 -
3.3 Nevlastní rodina	- 15 -
3.4 Primární rodina	- 16 -
3.5 Sekundární rodina	- 16 -
3.6 Rozšířená rodina.....	- 16 -
4. FUNKCE RODINY	- 18 -
4.1 Biologicko – reprodukční funkce.....	- 18 -
4.2 Sociálně – ekonomická funkce	- 18 -
4.3 Socializačně – výchovná funkce	- 19 -
4.4 Emocionální funkce	- 19 -
4.5 Ochranná funkce.....	- 20 -
4.6 Relaxace, zábava, rekreace	- 20 -
5. POSTUPNÁ ZMĚNA RODINY	- 21 -
5.1 Demokratizace.....	- 21 -
5.2 Individualizace	- 21 -
5.3 Internalizace.....	- 21 -
6. MODERNÍ RODINA	- 23 -
7. NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE.....	- 26 -

7.1 Pěstounská péče.....	- 26 -
7.2 Adopce/Osvojení	- 27 -
7.3 Ústavní péče.....	- 29 -
7.4 Poručnictví.....	- 30 -
7.5 Opatrovnictví	- 31 -
PRAKTICKÁ ČÁST	- 32 -
POPIS VÝZKUMNÉ METODY	- 33 -
CÍL VÝZKUMU	- 34 -
INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	- 35 -
SHRNUTÍ	- 50 -
ZÁVĚR	- 51 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	- 53 -
PŘÍLOHY	- 54 -

Úvod

Rodina jako nejstarší základní společenská skupina prochází celou svou historií neustálými změnami co do své velikosti, významu i začlenění do společnosti. Rodina je první místo, kam se narodíme, a pomáhá nám začleňovat se do společnosti. Rodina nás ovlivňuje výchovou, učí nás k soužití s druhými lidmi a nejbližšími osobami, které nás dále socializují a předávají nám další životní zkušenosti. Rodina je nejdůležitější instituce v naší společnosti.

Učíme se přijímat lásku od nejbližších a také ji rozdávat. Citové pouto je důležité pro utváření naší osobnosti a pro pocit jistoty.

Práce se zamýšlí nad problematikou opuštěných dětí, které z jakéhokoli důvodu nemohou být vychovávány vlastní rodinou. Existuje mnoho důvodů, proč se rodina nemůže nebo nechce starat o dítě či děti, například finanční problémy, nemoc, smrt rodičů nebo jen neschopnost se postarat.

Práce začíná výběrem partnera, protože tím startuje začátek vztahu a později se z něj může vyvinout nová rodina, která dříve či později bude rozšířena o dítě nebo děti. V rodině, kde dítě žilo v láskyplné atmosféře, vyrůstá v dítě vyrovnané a silné, které se stejné nebo podobné prostředí snaží vytvořit i svým dětem. Myslím si, že právě proto rodina by měla hrát hlavní roli v životě dítěte.

V dnešní uspěchané době se však u řady lidí dostává až za kariéru, peníze a společenské postavení. Založení rodiny takovým lidem brání v jejich seberealizaci, a tak se v lepším případě rozhodují pro odložení rodinných povinností, ale v horším upřednostní svou seberealizaci do takové míry, že pro dítě není v jejich životě místo. Následkem takového přístupu je snižování počtu dětí v rodinách, pokles uzavřených sňatků a mnoho dalších často probíraných faktorů, které nepříznivě působí na naši společnost.

Cílem práce je základní charakteristika rodiny, formy rodiny a druhy náhradní rodinné péče. Důležité je seznámení s problematikou špatné rodinné výchovy s možností náhradní péče. Každé dítě má mít šanci žít, jako kdyby vyrůstalo ve vlastní rodině.

Teoretická část

1. Výběr partnera

Založení rodiny a uzavření manželství patří vedle volby povolání k nejdůležitějším rozhodnutím v životě člověka a významně ovlivňuje jeho další život. Proto by měl každý člověk k založení rodiny přistoupit až po zralém uvážení všech skutečností, které s tím souvisí.

Výběr partnera je nelehkou věcí v našem životě, aby budoucí rodina byla šťastná a spokojená. Existuje několik teorií, jak si vhodný protějšek vybíráme. Každý člověk je uzpůsoben, aby žil v partnerském soužití. Pokud je člověk zamilovaný, často hledí na svůj protějšek s tzv. „růžovými brýlemi“. Když zamilovanost trochu odezní, partneři zjišťují, že je vše jiné než si původně představovali.

Při výběru, bychom si určitě měli dávat pozor na takové typy partnerů, jako jsou alkoholici, lidé jinak závislí, pozor také na agresory, či chorobné žárlivce. Ale podle čeho si partnera vybíráme?

Výběr na principu podobnosti (homogamie)

Musíme připustit, že alespoň některé partnerské výběry probíhají především na základě hledání podobnosti. Podobnosti se týkají základních hodnot, preferovaných aktivit, životních cílů, životního stylu.

V naší kultuře stále hraje při výběru partnera významnou roli podobnost věková (bereme si v podstatě své vrstevníky), vzdělanostní a sociální. Dostí výrazná v České republice bývá i podobnost rasová a národnostní.

Výběr na principu odlišnosti (heterogamie)

Tento vztah je založen na principu vzájemného doplňování. Ovšem ani s odlišnostmi bychom to neměli přehánět. Jistě je výhodnější sejit se v páru s někým, kdo je ochoten ustupovat, pokud vy sami jste dominantní, popřípadě s někým, komu rozhodování nedělá problémy, pokud vy sami se neumíte téměř o ničem rozhodnout.

Poněkud nevhodná bývá kombinace partnera velmi emocionálně založeného a velice racionálního. Také heterogamie věková, sociální, vzdělanostní a kulturní by měla mít své hranice, protože pokud jsou překročeny, nese to s sebou obvykle jisté problémy.

Velice destruktivní bývají také přílišné rozdíly v tom, co kdo považuje za „hodnotu pro vztah“. U žen v naší kultuře je stále ještě hodnota pro manželství založena dost na vnější

přitažlivosti, na zdraví jako předpokladu úspěšné reprodukce a na schopnosti partnera vytvořit pocit domova. U mužů je pak hodnota manželství založena na schopnosti imponovat a na profesní úspěšnosti.

Představy o dokonalém partnerovi si člověk vytváří již v období puberty. Mnoho lidí se nedokáže odklonit od svých vytvořených ideí, a tak se snaží změnit svého partnera k obrazu svému. Nezdařené pokusy často doprovází zklamání místo pochopení toho, že dospělého člověka lze již obtížně a beze zbytku změnit. Z toho plyne, že své představy musíme měnit, ustupovat a podřizovat realitě.

V dnešní době je za nezbytnou podmínku partnerství považována zamilovanost. Do jisté míry oprávněně, poněvadž vztahy založené pouze na rozumu bývají postupem doby dosti labilní, něco v nich schází. Avšak zamilovanost zkresluje pohled jednoho partnera na druhého. Z tohoto důvodu je lepší důležitá rozhodnutí odložit do doby, kdy jsou partneři schopni na sobě vidět nejen přednosti, ale i chyby a ušetřit si tak některá budoucí zklamání.

Také bychom se měli zaměřit na potřeby a očekávání žen a mužů ve vztahu, které jsou zcela odlišné. Většinou to jsou očekávání nesplněná a pro danou společnost typická. Zejména u níže popsaného očekávání mužů by mohlo být v rozporu s demokratickými principy prosazujícími plnou rovnováhu obou pohlaví.

Profesor Kratochvíl ve své knize *Manželská a párová terapie* definuje očekávání žen v manželství takto:

„1. Posedět a popovídat (popo). Žena má potřebu sdílet své zážitky, projevit své pocity, mluvit o nich a získat k tomuto sdělování pozorného posluchače a jeho kladnou odezvu.“¹

„2. Duševní porozumění (dupo). Duševní porozumění znamená, že manželka může otevřeně a bez obav s manželem sdílet své prožívání, pocity, postoje, zážitky a názory. Muž je ochoten nejen naslouchat, ale rozumět tomu tak, jak ona to myslí a cítí.“²

„3. Vycítit, co žena potřebuje (vypo). Vyšším stupněm duševního porozumění je také porozumění, kdy žena nemusí nic říkat a muž vycítí, jak jí je. Žena nemusí nic žádat a muž spontánně reaguje tak, že vyhoví jejímu přání. Muž se umí vcítit do ženy, a když má žena nějaké problémy, je hned po ruce, aby jí je pomohl řešit.“³

„4. Vyjadřovat lásku celým svým životem (vyce). Tento požadavek je vlastně rozproštěním předchozích požadavků do delšího času. Zahrnuje v sobě všechna předchozí

---

¹ Kratochvíl, S.: *Manželská terapie*. Praha: Portál, 2005. Str. 96

² Kratochvíl, S.: *Manželská terapie*. Praha: Portál, 2005. Str. 98

³ Kratochvíl, S.: *Manželská terapie*. Praha: Portál, 2005. Str. 100

očekávání a začleňuje je do širšího emočního rámce. Muž má mít ženu rád a ona to má vycítit z jeho projevů a chování. “⁴

Zatím co ženy od vztahu obvykle očekávají citové požadavky a tato očekávání se nadále stupňují, u mužů je to dle profesora Kratochvíla jinak:

„1. Uvařeno, uklizeno (uu). Muž zpravidla především očekává, že mu manželství poskytne snadné uspokojování základních potřeb – pravidelné jídlo a domov. Přejde domů a bude mít uvařeno. Žena se ho bude ptát, co rád jí, a bude mu vařit jídlo, které mu chutná. To je tradiční postoj muže. “⁵

„2. Sex, kdykoliv se mu zachce (seza). Druhým typickým mužským očekáváním od manželství je, že muž bude mít snadno dostupné uspokojování svých sexuálních potřeb. Nebude si muset partnerku shánět, získávat její sexuální ochotu pozornostmi, květinami či dárky, vodit ji do restaurací na drahé večeře a napájet ji vybranými nápoji. “⁶

„3. Obdiv stále (osta). Muž očekává, že ho žena bude obdivovat. Žena bude vědět, jak je manžel inteligentní, schopný, pracovitý, šikovný, silný, významný, úspěšný, citlivý, mužný, prostě „jednička“, „hvězda“. A nejen vědět. Bude mu to často říkat, opakovat to. Bude to říkat jemu, když s ním bude sama, a bude to říkat o něm, když budou přítomni jiní. “⁷

„4. Nezátěžovat starostmi (nesto). Muž očekává uznání a obdiv, ale neočekává, že žena bude po něm požadovat, aby spravil kapající kohoutek od vodovodu nebo nefungující vypínač, zryl zahrádku, udělal nákup, zajistil jesle pro dítě, objednal uhlí či opraváře nebo sháněl lístky do divadla. Bud' s takovými úkoly a starostmi prostě nepočítá, nebo očekává, že se o podobné záležitosti postará žena sama anebo že se „samy nějak zařídí“. “⁸

---

⁴ Kratochvíl, S.: Manželská terapie. Praha: Portál, 2005. Str. 100

⁵ Kratochvíl, S.: Manželská terapie. Praha: Portál, 2005. Str. 102

⁶ Kratochvíl, S.: Manželská terapie. Praha: Portál, 2005. Str. 102-103

⁷ Kratochvíl, S.: Manželská terapie. Praha: Portál, 2005. Str. 103

⁸ Kratochvíl, S.: Manželská terapie. Praha: Portál, 2005. Str. 104-105

2. Rodina a manželství

Rodina je skupina jedinců spojených pokrevními vztahy, manželstvím nebo adopcí, která vytváří ekonomickou jednotku a její dospělí členové odpovídají za výchovu dětí.

Rodinu je třeba chápat jako základní prvek společnosti, který integruje všechny věkové kategorie. Proto považujeme za klíčové, aby byl vytvořen systém podpory pečujících rodin. Rodina je prvním a nezastupitelným modelem společnosti, do kterého se dítě rodí a setkává se s ním. Utváří se v ní charakter jeho osobnosti, formuje jeho způsob myšlení a životní hodnoty. Předurčuje osobní vývoj dítěte a jeho vztahy k jiným lidem či skupinám lidí. Rodina a rodiče mu předávají sociální dovednosti, které jsou nezbytné pro jeho život v dospělosti. Dítě se učí v ní také své sexuální roli, pro jejíž úspěšné formování je podstatná přítomnost dobře přijímaného rodičovského vzoru.

Rodina je hospodářskou jednotkou, jež má za úkol zabezpečovat všechny hmotné potřeby svých členů. Prostředky obživy jsou v ní přerozdělovány tak, aby i členové, kteří je z nějakého důvodu obstarávat nemohou, z nich měli užitek.

Rodina vytváří i domov, což není pouze dům či byt, je to prostředí, do kterého se vracíme, cítíme se dobře, volně a svobodně. Domov je taky místo, kde žijeme, naše tzv. „střecha nad hlavou“, která nás chrání před vnějšími nepříznivými vlivy. K domovu se vážou vzpomínky jak na lidi, kteří v něm žijí, ale také na věci, které jsme měli rádi a jež nás obklopovaly. Mít domov je důležité, aby noví členové, tj. děti, měli dobré zázemí.

2.1 Sňatek

Uzavírat sňatek mohou osoby, které dosáhli věku 18 let. Soud může udělit výjimku a to v případě, že osoba je starší 16 let a dívka je těhotná. Pokud k uzavření manželství skutečně dojde, získaná zletilost se neztratí, i kdyby manželství zaniklo.

Snoubenci musí také splňovat několik podmínek pro uzavření platného manželství a to:

- oba musí být svobodní (překážka bigamie);
- musí být psychicky zdraví;
- nesmějí být blízkými příbuznými, zákon zakazuje uzavření manželství mezi předky, potomky a mezi sourozenci (překážka příbuzenství).

Uzavírá se před osobou představitele obce či církve. Uzavřený sňatek se zapisuje na matrice do knihy sňatků.

Nejdůležitějšími motivy pro uzavření sňatku jsou podle díla Představy mladých lidí o manželství a rodičovství autorky Ludmily Fišerové a kolektivu⁹ tyto:

- láska a touha po bezpečném zázemí a snaha, aby se děti narodily v manželství,
- ekonomické důvody,
- tlak rodičů a společnosti,
- společenské zvyklosti.

Manželství je univerzální lidská instituce, která tvořila základ pro rodiny v průběhu celé historie. Zatímco tradice manželského obřadu, práva a povinností v manželství, způsob výběru partnera, počet partnerů a dokonce i právo vstoupit do manželství se mohou lišit v závislosti na kultuře, je manželství dlouhodobě ekonomicky, právně, nábožensky a sociálně uznáváno jako primární společenská instituce pro výchovu dětí.

2.2 Rozvod

Rozpad rodiny je pro všechny její členy nejtěžší životní zkouškou. Naráz se jim od základu změní jejich dosavadní život, což s sebou přináší nejrůznější problémy. Je třeba dělat vše proto, aby rozvrácení rodiny proběhlo, pokud možno klidně a s co nejmenšími následky.

Rozvod je právní akt ukončení manželství a dochází k němu z několika důvodů. Obvykle je důvodem selhání v životě, nebo odlišné očekávání od soužití a potřeb. Mohou následovat pocity uraženosti, zloby, hněvu, touhy po pomstě a sobeckosti.

Pokud manželé ukončují svůj sňatek ve zlém a nedohodnou se na pravidlech rozchodu, mohou nastat rozsáhlé a oboustranně vysilující soudní spory. Nejčastěji jde o rozdělení společného majetku, který z rodičů bude vychovávat společné děti a zda bude mít druhý k dětem přístup, popř. otázky ohledně výživného.

K rozhodnutí o svěření dětí do péče může dojít buď vzájemnou dohodou rodičů, nebo jednostranným rozhodnutím rodiče o ponechání péče o děti rodiči druhému, anebo nepřijemným soudním sporem. Rodiče bojující o děti před soudem si zpravidla vůbec nevšímají, jaké utrpení jim tím působí. Děti se mohou zhoršit ve škole a zvýší se jejich agrese, která často vede ke ztrátě přátel. Dále se u nich mohou objevit poruchy spánku, chronické napětí a nespokojenost. A pokud si těchto obtíží rodič všimne, spíše než nad jejich odstraněním přemýšlí nad využitím jako důvodu proti druhému rodiči v tom smyslu, že je

---

⁹ Fišerová, L., Hamplová, D.: Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. SLON, Praha 2000

pro děti kontakt s druhým rodičem škodlivý. Při tom zapomínají na jednu podstatnou věc. A to, že i po rozvodu je důležitý udržet kontakt s oběma rodiči.

Dalším ukončením manželství je smrt jednoho z manželů či soudem prohlášení za mrtvého. Smrt jednoho z manželů je často způsobena nehodou. Vyrovnání dítěte s touto tragickou událostí je zajisté velice obtížné. Myslím si, že jinak na smrt rodiče bude reagovat dítě, pokud rodič byl dlouhodobě nemocný, kdy lze dítě na tuto událost připravit.

Plně pochopit úmrtí rodiče je schopno dítě až v období školního věku, a to staršího. Ovšem ztrátu rodiče pociťují už děti staršího kojeneckého věku a ve větší míře batolata a předškolní děti. Děti jsou zpravidla uzavřené, skleslé, apatické, trpí nechutenstvím, agresí nebo se naopak chovají provokativně či se předvádí a často se na zesnulého rodiče ptají. Dítě si musí smutek ze ztráty blízké osoby prožít a měli bychom mu dát dostatek prostoru a plně ho podpořit. Rodič by se měl snažit být dítěti na blízku, ale nevnucovat se mu a nechtít ho hned rozveselit. Každý člověk a i dítě si musí smutek prožít.

3. Formy rodiny

Formy rodiny můžeme rozdělit do šesti skupin:

3.1 Nukleární rodina

Nukleární rodinu tvoří muž a žena (obvykle manželé) a jejich děti. Proto bývá též nazývána rodinou manželskou či párovou.

Vyskytuje se zejména v moderních západních kulturách, kde se monogamie, tedy soužití jednoho muže s jednou ženou, stala určitým zvykem, náboženstvím, právem a morálkou.

Monogamie zajišťuje lepší péči o děti, vytváří vyšší typy citovosti, nesobecké lásky a obětavosti. Zabezpečuje větší soudržnost rodiny a lepší ochranu všech jejích členů.

3.2 Neúplná rodina

V neúplné rodině zůstává s dítětem nebo s dětmi jen jeden z rodičů, přičemž druhý rodič chybí. Absence rodiče je způsobena buď rozvodem nebo smrtí otce, matky či obou rodičů. Neúplná rodina je tvořena i svobodnou matkou nebo otcem a dítětem.

V této situaci může být výchova náročná, svým způsobem zvláštní či nebezpečná. Hodně také záleží, kdo chybí, jak dlouhá je nepřítomnost v rodině a jak se nahrazuje. Další důležitá věc je v kolika letech dítě přišlo o rodiče a jaká je osobnost dítěte. Významným činitelem je také způsob odluky rodičů – úmrtí, rozvod, svobodný rodič atd. Psychologický význam má i smrt rodiče. Jestli zemřel nešťastnou náhodou či spáchal sebevraždu, dále rozvod a to po vzájemné dohodě či po odcizení manželů.

3.3 Nevlastní rodina

„Co myslíme rodinou nevlastní? Myslíme tím takové rodinné společenství, v němž jeden z manželského páru je vlastním biologickým rodičem dítěte, kdežto ten druhý je dítěti biologicky cizí a tedy „nevlastní“.“¹⁰

Příchod nového člena do rodiny znamená vždy nějaký zásah do dřívějšího rodinného systému, který fungoval či nefungoval. To může vyvolat řadu nepříznivých komplikací, jako jsou neshody, konflikty či napětí, ale i docela příznivých vlivů.

Velkým zdrojem problémů v nevlastní rodině, kdy je rodina rozvedena je skutečnost, že dítě má zpravidla ještě jednoho rodiče někde jinde a svým způsobem patří do dvou rodin. Navíc se mu mění i širší společenské zázemí, kdy získává nové prarodiče, tety a strýce.

---

¹⁰ Matějček, Z.: O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál 1994. Str. 66

Všechny tyto činitele samozřejmě zvyšují nároky na adaptační schopnosti a na odolnost nervového systému dítěte i všech jeho blízkých.

Nevlastní rodina může být i rodina náhradních rodičů, lze sem zahrnout pěstounské péče, náhradní rodinná výchova v ústavním zařízení, ale také výchova u osob příbuzných dítěte.

3.4 Primární rodina

Primární nebo také původní či orientační rodina, je vlastně rodina, do které se rodíme a vyrůstáme v ní.

Dítě se v ní identifikuje se svými rolemi a učí se od rodičů, přičemž se ztotožní snadněji s rodičem laskavým a vstřícným než s rodičem odmítavým a trestajícím. Dítě se zde od rodiče stejného pohlaví učí chování ve vztahu k příslušníkům opačného pohlaví.

Nepřítomnost rodičovského vzoru pro něj znamená značné znevýhodnění při zakládání jeho vlastní rodiny.

V původní rodině je dítě ovlivňováno i svou sourozeneckou pozicí. Starší sourozenec se učí vést a ochraňovat sourozence mladšího. A naopak mladší sourozenec se učí přijímat vedení a spoléhat na ně.

3.5 Sekundární rodina

Sekundární rodinu (nebo také prokreační) jedinec zakládá v dospělém věku zpravidla uzavřením manželského svazku. Součástí zakládání této formy rodiny je i početí dětí.

Prokreační rodina je nejvíce ovlivňována rodinou původní. Dítě si z původní rodiny přináší vedle obrazu rodičovského vzoru i model komunikace rodičů se všemi členy širší rodiny i s nepříbuznými osobami. Působení primární rodiny na rodinu sekundární se projevuje též v míře úspěšnosti manželství muže a ženy, a to vlivem sourozeneckých pozic z ní přejatých.

„Teoreticky má největší pravděpodobnost úspěchu manželství muže, který má mladší sestru a vzal si ženu, která měla mladšího bratra.“¹¹

3.6 Rozšířená rodina

Rozšířená rodina zahrnuje kromě rodiny nukleární ještě nejbližší příbuzné, nejčastěji rodiče manželů, kteří žijí pod jednou střechou nebo v blízkosti u sebe.

Vícegenerační soužití přináší jak pozitiva, tak negativa. Značnou výhodou rozšířené rodiny je bezpochyby učení dítěte pečovat o nemohoucí prarodiče formou přejímání vzoru

---

¹¹ Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: SLON, 1997, str. 56

chování jeho rodičů. Naopak za nevýhodu lze považovat vyšší míru výskytu mezigeneračních konfliktů pramenících zejména z rozdílných názorů, postojů či zájmů a ze snahy opatrovat to, co bylo stvořeno a netvořit nové. Míra těchto konfliktů je pak dána tím, jak dalece generace starší dává generaci mladší možnost neuchovávat staré, ale hledat nové.

4. Funkce rodiny

V minulosti byla rodina tradiční jednotkou. Zajišťovala především reprodukci a integraci společnosti a pro společnost byla také důležitou ekonomickou jednotkou. K zásadním změnám v organizaci rodinného života dochází na počátku 20. století, kdy se jako podmínka pro založení rodiny začíná prosazovat požadavek lásky mezi manžely.

Pokud se podíváme na význam rodiny pro jednotlivé její členy, plní zejména funkci biologicko – reprodukční, emocionální, ochrannou, socializačně – výchovnou a sociálně – ekonomickou.¹² Ovšem rodin, které dobře plní své funkce, v současnosti stále ubývá. A na druhou stranu rodin, nějakým způsobem, poruchových přibývá. Již mnoho let probíhají diskuze na téma krize rodiny. A ačkoli se současná společnost zaměřuje na hledání nástrojů k ochraně instituce rodiny, z různých zdrojů vyplývá, že výsledky zatím nejsou dostačující.

Primární lidské seskupení je definováno funkcemi:

4.1 Biologicko – reprodukční funkce

Rodina má význam jak pro společnost jako celek, tak pro jedince, kteří rodinu tvoří. Pro svůj zdárný rozvoj potřebuje společnost stabilní reprodukční základnu. Proto je také v jejím zájmu, aby se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. Ačkoli podstata této funkce se nemění, podle současného trendu ve většině vyspělých zemí je dítě často vnímáno jako překážka v profesním růstu nebo vlastní seberealizaci obou rodičů a v rodinách s nižšími příjmy pak také jako přepych. V posledních letech proto v těchto zemích pozorujeme úbytek dětí. Stále více partnerů plánuje pouze jedináčka, a dokonce přibývá případů, kdy mladí lidé vůbec neuvažují o tom, že by přivedli na svět dítě. V roce 1999 se v ČR narodilo nejméně dětí za celé 20. století. Ženy se také stávají matkami v pozdějším věku, než to bylo obvyklé dříve.

4.2 Sociálně – ekonomická funkce

Tato funkce rodiny zahrnuje řadu aspektů. Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Její členové se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v rámci výkonu určitého povolání a současně se rodina sama stává významným spotřebitelem, na němž je značně závislý trh. Poruchy ekonomické funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, což v současnosti bývá například důsledkem

---

¹² Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť, Praha, SLON 2003

nezaměstnanosti nebo také zvyšováním životních nákladů. Ekonomická funkce dnes přitom zaznamenala určitý posun ve směru návratu k podobě rodiny, která představuje samostatnou ekonomickou (výrobní, obchodní) jednotku, tedy rodinnou firmu. Dnes již opět existuje řada rodin, které jsou takovými jednotkami nebo tak fungují alespoň částečně (rodinný podnik provozují vedle svého hlavního zaměstnání).

4.3 Socializačně – výchovná funkce

Rodina je též první sociální skupinou, která učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování běžné ve společnosti. Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. Dnes je však třeba zdůraznit také význam působení mladší generace na starší (např. v zacházení s moderními komunikačními prostředky). Prodlužuje se totiž doba, kdy vedle sebe žijí tři generace, a proto vzrůstá i dosah socializačního působení dětí a mládeže na rodiče i prarodiče v užší i širší rodině. Odpovědnost za výchovu přesouvá někdy rodina na školu a očekává, že profesionální přístup učitelů napraví i chyby, jichž se ve svých výchovných přístupech dopouští. Tyto chyby jsou způsobeny různými nevhodnými přístupy (styly) ve výchově – od velmi liberálního (dítěti je vše dovoleno), přes hýčkájící (dítě je rozmazlováno), perfekcionista (rodiče dítě do všech detailů usměrňují), hypochondrizující (rodina projevuje o dítě nepřiměřené obavy) až po autoritativní (dítě musí plnit strohé příkazy), případně tvrdý (za použití fyzického násilí). Za optimální je možno považovat přístup demokratický, založený více na vztahu partnerství a připouštějící diskuzi.

4.4 Emocionální funkce

Jde o uspokojování citových potřeb, o vědomí jistoty, uznání a vzájemné podpory. Tato funkce je ovšem zásadní a nezastupitelná. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty. Podstata a smysl nemohou být nikdy změněny. Lze však sledovat transformaci úrovně a kvality, v jaké se rodina s požadavky této funkce vypořádává. Od 90. let minulého století lze u nás v důsledku všech změn pozorovat, že přibývá rodin, které tuto funkci (z důvodu rozvodů, dezintegrace, zaneprázdněnosti atd.) plní jen s velkými obtížemi, resp. neplní téměř vůbec. A tak narůstá počet dětí citově deprivovaných, nebo i týraných.

4.5 Ochranná funkce

Jisté změny lze pozorovat u této funkce, která spočívá v zajišťování životních potřeb (biologických, hygienických, zdravotních) nejen dětí, ale všech členů rodiny. Jestliže před rokem 1989 přejímal u nás tuto funkci zčásti stát (důchodové, nemocenské pojištění, domovy důchodců, léčebny pro dlouhodobě nemocné, ozdravovny, povinné preventivní prohlídky, očkování ap.), po roce 1990 je rodina znovu na této funkci více zainteresována a očekává se od ní větší spoluúčast na jejím plnění (např. pacienti jsou z nemocnic propouštěni do domácího ošetřování dříve než v minulosti, některé léčebny, ozdravovny zanikají, pacient má vyšší finanční spoluúčast na zdravotní péči, očkování a preventivní lékařské prohlídky včetně zubních již neorganizují školy apod.).

4.6 Relaxace, zábava, rekreace

Rodina je také institucí, která by měla pamatovat na rekreaci, relaxaci a zábavu. Aktivita tohoto typu se týká všech členů rodiny, ale pro děti mají samozřejmě význam největší. Jak rodina plní tuto funkci, se projeví např. v tom, do jaké míry tráví všichni členové rodiny pohromadě svůj volný čas, jakým zájmovým činnostem se věnují, jakým způsobem prožívají dovolené apod.

Důležité je postavení prarodičů v každé z těchto funkcí, protože mnoho jich naléhá na to, aby se narodilo vnouče nebo naopak, že vnouče nechťejí. Takto ovlivní funkci reprodukční, ale mohou ovlivnit ekonomickou funkci rodiny jak kladně, že s financemi pomohou, nebo naopak znesnadňovat ekonomickou situaci rodiny. Dále se vměšují do výchovy vnoučat, kdy se stává, že prarodiče svá vnoučata rozmazlují, vnucují jiné normy, než které jim určují rodiče, ale také je mohou ovlivnit pozitivně upravením hierarchie hodnot, které jsou všeobecně platné. Prarodiče také vstupují do emočního soužití rodiny a citově ovlivňují své dítě, proti partnerovi ve smyslu subjektivně zkreslené kritiky, odhalování slabých stránek partnera nebo naopak svými postoji vést ke zpevnění manželství svých dětí.

5. Postupná změna rodiny

S postupnou změnou z tradiční rodiny na rodinu moderní roste význam skupinových činitelů na úkor slábnoucích prvků institucionálních. Podobu rodiny stále více ovlivňují vnitřní podmínky – její vlastní cíle, hodnoty a normy, vnitřní struktura a organizace aktivit, které je možno posuzovat ze tří hledisek jako je demokratizace, individualizace a internalizace.¹³

5.1 Demokratizace

Změnou byl zasažen jak vztah rodiče a dětí, tak i manžel a manželka. Pozice členů v moderní rodině nejsou formálně určené a více záleží na osobních vlastnostech. Postavení muže v hierarchické společnosti určovalo pyramidální seskupení ostatních. Jeho autorita se uplatňovala ve vztahu k ženě, dětem a ostatním členům domácnosti. V demokratickém modelu moderní rodiny je hlavním principem neformálnost vztahů a neurčenost pozic jejich členů.

5.2 Individualizace

Moderní společnost se v kontrastu ke společnosti tradiční charakterizuje přechodem otevřené rodiny k rodině uzavřené. Dřívější rodina byla zmenšeným modelem společnosti a její nejmenší jednotkou. Novodobá rodina je zasazena do cizí struktury společnosti.

Individualizace nastala uvnitř rodiny v podstatě jako důsledek volnosti aktivit rodiny. Členové společnosti dodržují dobu příchodu a odchodu, v jinou dobu např. spí a jedí.

5.3 Internalizace

Z hlediska zájmu jedinců není k uzavření manželství jiný důvod než vlastní volba na základě citového vztahu k partnerovi. Ani soudržnost partnerské rodiny neurčuje existenční a vnější společenský tlak, ale pouze míra uspokojení potřeb jejich příslušníků (hlavní je citové uspokojení). Možná je to právě citové uspokojení, co je nyní pro rodinu tou hlavní funkcí.

Důvody této proměny jsou pravděpodobně postupné zmenšování původně velké tradiční rodiny.

---

¹³ Možný, I. :Sociologie rodiny. Praha: SLON, 2002.

Skupinové aspekty rodiny zpracoval C. H. Cooley již na začátku 20. století. Rodina patří k primárním skupinám vzhledem k vytvoření sociálního profilu a ideálů jedinců ve smyslu naučení mechanismů splynutí se zájmy skupiny. Znaky primární skupiny jsou:

- osobní bezprostřední kontakt,
- malý počet účastníků,
- nespecializovaná činnost,
- relativní stálost,
- intimní povaha vztahů.

Jednotlivci, kterým se rodina nestala ztotožňující se skupinou, usilují o internalizaci s jinou skupinou, což přináší jak jim, tak společnosti značné problémy. Členství v partách a různých sektách sice své příslušníky socializuje, ale v protispolečenském duchu, pouze ve smyslu ztotožnění individuálních zájmů s referenční skupinou. Nedochází k žádoucímu ztotožnění individuálního a kolektivního cíle většího celku. Proto se v poslední době vyvíjí snaha nahrazovat kolektivní výchovu malých dětí, které vlastní rodinu nepoznaly a jsou nejpočetnější rizikovou skupinou.

6. Moderní rodina

V moderním světě se role rodiny uvolňuje právě v souvislosti s majetkoprávními vztahy. Žena během dvacátého století získala značnou samostatnost osobní, finanční a společenskou, dokonce nepovažuje za nutné udržovat vztah s mužem kvůli společné výchově dětí.

V České republice se rodina v tradičním pojetí rozpadá zhruba od sedmdesátých let 20. století, kdy došlo k definitivnímu překonání společenského odsuzování rozvodu. Důsledkem je generace již dnešních čtyřicátníků a padesátníků, kteří z rodinného prostředí neznají některé vzorce chování, protože je nemohli odpozorovat z interakce a komunikace vlastních rodičů. Nedovedou řešit vlastní problémy, nebyli vedeni k úctě vůči partnerovi, k důsledné a odpovědné výchově dítěte a ani k úctě k vlastním předkům. Nemohli tudíž nic z toho předat dál a jejich potomci se rozvádějí také.¹⁴

Nyní vyrůstá třetí generace, která se hůře orientuje v takzvaných tradičních hodnotách, ale možná právě proto je vědomě hledá. Situace je složitější o vlivy totalitního systému, kdy se sice rodina měla stát bezpečným územím, ale už v sobě nesla rozkladné prvky zvenčí.

V současnosti mnoho odborníků i laiků pochybuje o schopnosti dalšího setrvání „tradiční“ rodiny. Zkušenosti ukazují, že pokud je pominuta hmotná stránka existence jako prvořadá, potom se stává důležitou péče o děti a jejich výchova v tradičním smyslu. Dítě potřebuje znát vzorce chování, jaké se mimo úplnou rodinu, pokud možno i s širším okruhem příbuzných, nikdy později nemůže „doučit“.

Rodina je přesně vzato psychologickou potřebou. A těžko by mohlo lidstvo existovat bez primárních skupin.

Rodina 20. století se mění a vymezuje se čtyřmi základními skutečnostmi:

- úbytek dětí v rodině,
- snížená stabilita manželských svazků,
- rozpad vícegeneračního soužití,
- snížená úmrtnost a prodlužování věku.

Na toto navazuje růst vzdělanosti a kvalifikace, zaměstnanost žen, urbanizace atd.

---

¹⁴ Kovařík, J. - Šmolka, P.: Současná rodina, Praha, Asociace manželských a rodinných poradců ČR 1996

Úbytek dětí v rodině

Klesání porodnosti je typické pro všechny moderní západní společnosti, tedy i pro českou společnost, která se k nim po svržení komunismu roku 1989 připojila. Pokles porodnosti je úzce spojen s odkladem sňatků a tím i odkladem prvních porodů. Ženy se snaží skloubit mateřství a kariéru a čím dál častěji se objevují ženy prvorodičky, které přesáhly 30 let věku. Pro ženy to díky omezenému času plodnosti znamená zúžení možnosti mít děti (mají čas porodit menší počet dětí). Dalším aspektem je část populace, která zůstává dobrovolně celoživotně bezdětná.

Snížená stabilita manželských svazků

Sňatek už dnes není institucí, jež znamená počátek společného života a jeho ochranu tak, jak tomu bývalo dříve. Manželský život se stal nestálým, což způsobila zejména možnost manželů samostatně rozhodovat o rozchodu. Vztah manželů je založen na vzájemném respektu, nezávislosti, a možnosti volby a seberealizace skrze vztah i libido.

V současné době v souvislosti s menší závazností partnerských vztahů přibývá mladých lidí preferujících nesezdaná soužití, kdy partneři žijí a bydlí ve společné domácnosti a zpravidla také společně hospodaří, aniž by uzavřeli sňatek. Nesezdaná soužití jsou spíše jakýmsi předstupněm manželství, obvykle následuje po několikaletém soužití i zlegalizování tohoto sňatku. Nicméně se zvyšuje počet dětí, které se rodí v tomto partnerském soužití. V současné době již neplatí, že nejdříve manželka a poté matka.

Rozpad vícegeneračního soužití

K oddělování jednotlivců, nejprve svobodných, později i ovdovělých a stále více rozvedených, z rodin docházelo zhruba od počátku 20. století. Tím se snižovalo vícegenerační soužití a vytvářely se tzv. nukleární rodiny, s nimiž dnes jen někdy žijí i další členové širší rodiny (příbuzní).

Oddělený život jednotlivých generací sice respektuje rozdílné životní zájmy a potřeby lidí různých věkových generací, ale přetrhává sociální vazby. Mladí lidé odcházejí od rodičů často už v době studia, kdy si zařizují život podle svého a jen zřídka se vrací do své původní rodiny. Generace prarodičů žije stále více samostatně a v osamocení.

Zaměstnanost žen

Zaměstnání ženy je dnes pro většinu rodin ekonomickou nutností, poněvadž jen těžko si dokáží vystačit s jedním platem. Tím dochází k přetížení ženy souběžnými požadavky práce

a domácnosti, jejíž větší díl stále zůstává na ní. Jsou tedy častěji nespokojenější a více dávají podnět k rozvodu.

Muž je za svou práci lépe ohodnocen, zpravidla jí věnuje větší část svého času a očekává, že jeho pracovní zaujetí bude žena chápat a podporovat. Naproti tomu žena očekává pomoc muže v domácnosti, citový soulad a porozumění.

Vzdělanost

Řadu funkcí současné rodiny přejala škola. Díky tomu zaujímá v dnešní rodině mnohem významnější místo než v minulosti. Poskytuje dítěti možnost socializace v kolektivu vrstevníků a prodlužuje jeho dětství na dobu školní docházky.

Výchova dětí v rodině je značně poznamenána tlakem rodičů na školní výkony dětí, což způsobuje zvýšená míra požadavků společnosti na kvalitní vzdělání, jež je rozhodující podmínkou dobrého společenského uplatnění.

7. Náhradní rodinná péče

Náhradní péče se v České republice uskutečňuje ústavní péčí, adoptcí, pěstounskou péčí, opatrovnictvím či poručnictvím. Náhradní rodinná péče je forma péče o dítě, které je vychováváno jinými než biologickými rodiči, v prostředí nejvíce podobná nebo stejná jako život v přirozené rodině.

Umísťování dětí do náhradní rodinné péče je u nás možné od vydání zákona o rodině číslo 94/1963 sb., který je nejdůležitějším právním předpisem.

7.1 Pěstounská péče

Je to státem organizovaná zprostředkovaná výchova v rodinách nebo v prostředích, které rodinu připomínají (například dětské vesničky SOS). Je určena pro děti, které není možné osvojit z důvodu vyššího věku, nebo nejsou takzvaně právně volné, to znamená, že rodiče nedali souhlas k osvojení. Pěstounská péče je vhodná pro sociálně osiřelé děti, které potřebují individuální péči, ale i dlouhodobou výchovu v rodině. Především se jedná o děti, které mají zdravotní či psychické problémy, sourozenecké skupiny nebo děti jiného etnika.

Pěstoun musí o dítě pečovat osobně, pokud je dítě svěřeno do pěstounské péče jen jednomu z manželů, druhý partner se podílí na výchově, pokud žije ve stejné domácnosti. Pěstoun vykonává při péči o dítě přiměřená práva a povinnosti jako rodiče. Ale nemá k dítěti vyživovací povinnost, může dítě zastupovat a spravovat jeho záležitosti jen dle zákona o rodině. Pěstoun není zákonným zástupcem.

O umístění dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud, který může rozhodnout o pobytu dítěte u pěstouna, pokud vyhovují zájemci o pěstounskou péči daným předpokladům.

Nyní existují dva typy pěstounské péče a to individuální a skupinová. Individuální probíhá v rodině a skupinová jsou především SOS vesničky.

Pěstoun má nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte a dále mu náleží za výkon pěstounské péče odměna. Stát garantuje hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu pro pěstouny.

Při umístění do pěstounské péče není potřeba souhlasu rodičů, protože původní rodinné vztahy se tímto nepřerušují. V běžných záležitostech rozhodují za dítě pěstouni a v neběžných záležitostech se musí poradit s rodiči (například výběr školy). Pěstoun se může obrátit na soud o rozhodnutí, pokud má za to, že rozhodnutí rodiče není v zájmu dítěte.

Zákonnými zástupci dítěte zůstávají jeho rodiče, pokud jim nebyla zbavena, omezena či pozastavena rodičovská zodpovědnost. V pěstounské péči může rodič dítě navštěvovat.

Profesor Matějček ve své knize Náhradní rodinná péče, popisuje cíle pěstounské péče:

„Cílem pěstounské péče jakožto instituce je poskytnout náhradní rodinné prostředí dítětem, jestliže:

- a) nemohou dlouhodobě vyrůstat v prostředí rodiny tvořené jejich vlastními biologickými rodiči;*
- b) ústavní (neosobní či málo personalizovaná) péče ohrožuje či narušuje jejich vývoj;*
- c) nemohou být z nejrůznějších důvodů (právních, zdravotních, sociálních, psychických) svěřeny do osvojení.“¹⁵*

Svření dítěte do péče jiného občana než rodiče se využívá spíše ke krátkodobému řešení situace. V případech kdy ani jeden z rodičů nemůže náležitým způsobem zajistit výchovu dítěte a výchova u jiného občana než rodiče je v zájmu dítěte.

7.2 Adopce/Osvojení

Osvojení můžeme pokládat za nejvhodnější způsob náhradní rodinné výchovy. Osvojitel je fyzická osoba způsobilá k právním úkonům. Osvojencem může být nezletilé dítě, pokud je mu to ku prospěchu. Mezi osvojitelem a osvojencem vznikají stejné svazky jako mezi rodičem a dítětem. Vzniká i příbuzenský poměr mezi osvojencem a příbuznými osvojitelů. Mezi osvojencem a osvojitelem musí být přiměřený věkový rozdíl. Jako společné dítě si mohou osvojit pouze manželé, nebo osoba sama.

K osvojení je třeba souhlasu zákonného zástupce (rodiče) osvojovaného dítěte. Souhlas zákonného zástupce není třeba:

- a) pokud po dobu 6 měsíců soustavně neprojevovali opravdový zájem,
- b) po dobu nejméně 2 měsíců od narození dítěte neprojevovali žádný zájem, ačkoliv jim v tom nebránila žádná překážka,
- c) pokud rodiče dali souhlas k osvojení předem, písemně a před orgánem soudu (odbor sociálně-právní ochrany dětí a mládeže), nejdříve 6 týdnů po narození dítěte.

---

¹⁵ Matějček, Z: Náhradní rodinná péče. Praha: Portál, 1999, str. 35

Před osvojením musí být dítě nejméně po dobu 3 měsíců v péči osvojitelů na jejich náklady. Při osvojení přijímá osvojenec příjmení osvojitelů a zanikají veškerá práva a povinnosti vůči biologickým rodičům.

Osvojení může být:

- a) zrušitelné – soud může zrušit osvojení na návrh osvojitelů i osvojence, v rodném listu zůstávají biologičtí rodiče dítěte. Tento typ osvojení je přípustný pouze u dětí mladší jednoho roku věku.
- b) nezrušitelné – osvojitel je zapsán na matrice a do rodného listu osvojence jako rodič a stává se tak zákonným zástupcem dítěte. Již nelze žádným způsobem zrušit a osvojení plní svoje společenské poslání.

Osvojit mohou:

- a) manželé,
- b) manžel/ka rodiče dítěte,
- c) pozůstalý manžel po rodiči dítěte.

Pokud lidé vstupují do manželství, obvykle se předpokládá, že budou mít děti. Bohužel někteří se nedočkají vlastního potomka z důvodu neplodnosti. Ženy a muži v tomto případě prožívají podobné pocity - frustraci, opuštěnost, beznaděj, zklamání atd. Manželé, kteří nemohou mít děti, mohou k sobě ztratit důvěru a neschopnost zplodit potomka může skončit až rozchodem partnerů. U párů, které se rozhodnou pro osvojení, se často objevuje zármutek, že nemají vlastní děti. Biologičtí rodiče jsou při budování rodiny jen výjimečně podrobeni osobnímu prověřování, rozhodování a ovlivňování ze strany druhých. Budoucí adoptivní rodiče nemají na vybranou. Musí procházet řadou dotěrných otázek sociálních pracovníků počínaje a soudních úředníků konče. Manželé mají pocit, že si musí dávat pozor na to, co a jak říkají, aby jednou špatnou větou či poznámkou nezmařili svou šanci získat dítě do své péče.

Je důležité, aby si před tím, než začne rodina dělat potřebné administrativní kroky k procesu adopce, uvědomila své postoje, současnou situaci, rodinný život a přizpůsobivost okolí a společenskému životu.

Zkoumání minulosti

Proč se adoptivní dítě snaží dozvědět více o svém původu a pátrá po svých kořenech? Touha navázat kontakt se svými biologickými rodiči či příbuznými, není nic neobvyklého. Je několik důvodů, proč dítě pátrá po své minulosti. Chce například získat informace zdravotní a genetické, nebo má vrozenou touhu navázat pouto s rodinou. Když dítě začne hledat „pravé“ rodiče, těžko to nesou i adoptivní rodiče, kteří se obávají, že se vztah s dítětem rozpadne, anebo že by informace dítěti o jeho rodině mohly uškodit.

Rodiče o adopci mluví různými způsoby a k rozhodnutí říci pravdu potřebují též velkou odvalu. Někteří rodiče popírají tuto skutečnost, jiní mluví otevřeně. Jak by rodiče měli správně podat tuto zprávu, aby to dítě přijalo a pochopilo? Určitě by se rodiče měli na tento rozhovor připravit. V knize *Adopce – vztah založený na slibu* od Jayne E. Schoolerové jsou popisovány dva požadavky, co by měli rodiče splňovat:

„1. Musí upřímně zvážit, co pro ně jako pro rodiče adopce znamená a jak svou rodinu vnímají: vzájemnou rozdílnost popírají, uznávají nebo hledají mezi oběma přístupy rovnováhu? Netrvají na odlišnostech, když řeší nějaký problém týkající se vztahu?“

2. Je třeba, aby si ujasnili, jaký má jejich dítě z adopce pocit a co si o ní myslí, a aby se seznámili s vývojovými stadii chápání, která jsou pro adoptované děti typická. Rodiče také musí být citliví na pocity, které každé stadium života dítěte provází.“¹⁶

Velkým problémem u dětí je akceptovat, že byli svými biologickými rodiči odloženi. Takové děti se obvykle cítí zraněné, že je rodiče opustili – dítě se musí vyrovnat s hněvem a žalem. Adoptivní rodiče se dostávají do složité situace, když je děti požádají o pomoc s hledáním biologické rodiny, musí se rozhodnout, zda pomohou či nikoliv. Pro dítě je důležité, aby vědělo, že pro osvojitele je akceptovatelné hledání. Rodiče mohou poskytnout všechny informace a materiály o adopci. Některé děti, které prošly procesem adopce, nekladou mnoho otázek, ale jiné se ptají a hledají intenzivně odpovědi. Myslím si, že je také těžké pro osvojitele říci důvod, proč k adopci přistoupili, což může být neplodnost, ztráta vlastního dítěte či odchod dětí (tzv. „opuštěné hnízdo“).

7.3 Ústavní péče

Je-li výchova dítěte ohrožena zásadním způsobem a jiná opatření nevedla k nápravě zásadního stavu, je předpoklad pro ústavní výchovu. Nařídit ústavní výchovu může jen soud.

---

¹⁶ Schoolerová, J. E.: *Adopce vztah založený na slibu*. Praha: Návrat domů, 2002. Str. 125

Soud má možnost také dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Ústavní výchovou se nerozumí jen dětské domovy, ale mohou to být i diagnostické ústavy, výchovné ústavy, dětské domovy se školou, kojenecké ústavy apod. Nad těmito zařízeními je oprávněn vykonávat dozor státní zástupce a veřejný ochránce práv.

Zvláštní případ ústavní výchovy představuje ochranná výchova, kterou soud může nařídit, pokud se nezletilý ve věku od 12 do 15 let dopustí činu, který by u starší osoby byl trestným činem.

Kojenecké ústavy patří mezi zvláštní zdravotnická zařízení a jsou pro děti do druhého roku života a dětské domovy od narození do třetího či pátého roku věku dítěte. Do kojeneckých ústavů byly děti většinou umísťovány i z preventivních zdravotních důvodů, ale postupem času se to přehodnotilo na důvody zcela sociální. V těchto zařízení se také objevují děti hendikepované, které rodiče odložily hned po narození.

Ústavy sociální péče přijímají děti s různými stupni postižení a mentální retardace, které z nejrůznějších důvodů nemohou být vychovávány v rodinném prostředí.

Veškerá výchovná opatření nařizuje soud. Ústavní výchovu ruší také soud a to z důvodu:

1. když dítě dovrší 18 let (soud může prodloužit o rok, pokud se dítě připravuje na budoucí povolání),
2. pominou-li důvody pro ústavní výchovu,
3. lze-li pro dítě zajistit náhradní rodičovskou péči.

7.4 Poručnictví

Poručníka ustanoví soud, pokud rodiče dítěte zemřeli, nebo byli zbaveni způsobilosti k právním úkonům a tudíž pozbyli i rodičovskou zodpovědnost. Poručník nevstupuje do práv biologických rodičů, jak je tomu v případě osvojení. Poručník přebírá odpovědnost za dítě, ale není zapsán v matrice a biologičtí rodiče mohou dítě stále navštěvovat.

Co je úkolem poručníka? Nejdůležitější věcí je dítě vychovávat, zastupovat a spravovat jeho majetek namísto rodičů. Soud ustanovuje poručníkem toho, koho jmenovali rodiče dítěte. Pokud tak neučinili, soud určí příbuzného nebo osobu blízkou, popř. jinou fyzickou osobu. Pokud nemůže být ustanovena fyzická osoba, určí soud orgán sociálně-právní ochrany dětí jako poručníka.

7.5 Opatrovnictví

V případech, kdy hrozí střed zájmů zákonných zástupců a dítěte, určí soud dítěti opatrovníka, a v rozhodnutí vymezí, z jakého důvodu byl opatrovník ustanoven. Vedle případu střetu zájmů zákonných zástupců a dítěte nebo mezi dětmi týchž rodičů navzájem, ohrožení majetkových zájmů dítěte, omezení rodičovské zodpovědnosti a řízení o osvojení ustanoví soud opatrovníka též v případech, kdy je to v zájmu dítěte z jiných důvodů třeba. Zvláštním případem je například určení soudu opatrovníka v řízení o určení otcovství.

Opatrovník za řádné provedení úkolu podléhá v tomto směru doзору soudu. Jde-li o úkon v podstatné věci nezletilého, podléhá schválení soudu. Opatrovníka například soud ustanoví nezletilému, jehož jeden rodič zemřel a on se spolu s druhým rodičem stávají jeho dědici. V dědickém řízení by mohly být jejich zájmy v rozporu, proto je nutné, aby někdo třetí, nezletilého zájmy chránil.

Praktická část

Popis výzkumné metody

Pro zjištění potřebných informací byla použita metoda dotazníku, která se pro potřeby absolventské práce zdála nejvhodnější formou výzkumu. Tato metoda umožňuje získat informace od většího počtu osob.

Dotazník slouží ke zjišťování dat a informací od většího počtu respondentů. Shromažďování dat je založeno na dotazování osob, čímž je dosaženo velkého počtu odpovědí. Všechny údaje obsažené v dotazníku jsou anonymní, což dává dotazovaným osobám prostor bez obav se vyjádřit a zároveň i jistotu, že získané informace nebudou zneužity. Ovšem hrozí zde riziko, že odpovědi nebudou pravdivé. Vše tedy závisí na ochotě respondentů spolupracovat.

Dotazník byl tvořen 16 otázkami. Jeho přesné znění je uvedeno v příloze č. 1. Obsahuje tři typy otázek: uzavřené, polouzavřené a otevřené. Na uzavřené otázky respondenti odpovídali volbou jedné z uvedených možností. Tento typ otázek se snadno vyhodnocuje, ale odpovědi mohou být zkresleny omezeným počtem možností.

U polouzavřených otázek mohli dotazovaní vybrat jednu z odpovědí a doplnit ji o vlastní vyjádření. U otevřených otázek měli respondenti možnost volně vyjádřit svůj osobní názor. Tento typ otázek se nejobtížněji vyhodnocuje, protože úroveň získaných odpovědí je značně závislá na schopnosti odpovídajícího stručně a výstižně vyjádřit svou myšlenku.

V dotazníkovém šetření byl osloven vzorek 40 lidí ve věku od 19 – 35 let. Počet žen byl 25 a mužů bylo 15.

Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké místo zaujímá rodina v životě mladých lidí a jak si lidé představují svou vlastní rodinu, rozhodnou-li se ji založit.

Dále se dotazníkové šetření zajímalo o to, jaké formy náhradní rodinné péče respondenti znají a zda by se chtěli stát náhradními rodiči.

Tento cíl jsem ověřovala následujícími hypotézami:

Hypotéza číslo 1:

Mladé ženy upřednostňují kariéru před výchovou dětí a péčí o domácnost.

Hypotéza číslo 2:

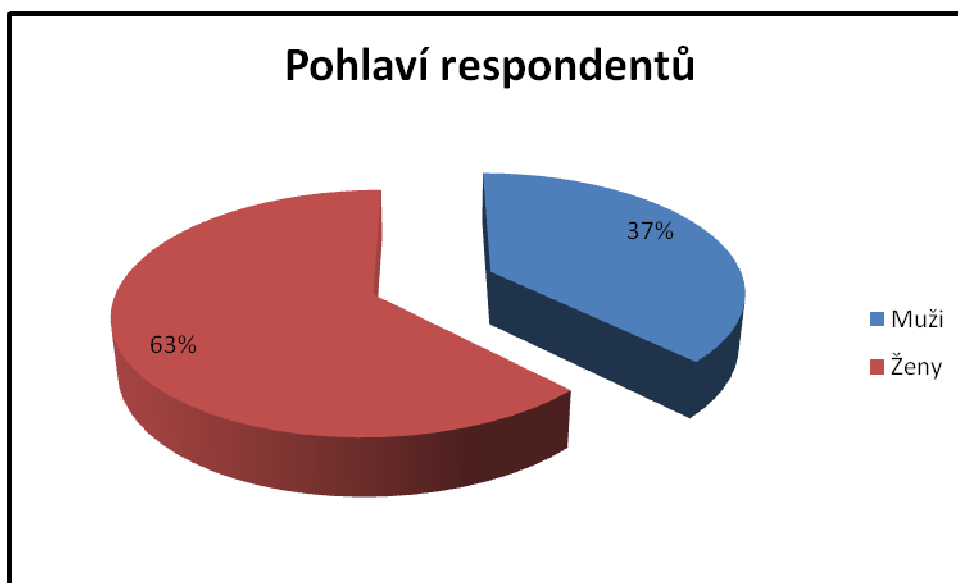
Mladí lidé budou uvažovat o prvním dítěti mezi 26 – 29 rokem věku a zvažovat dvě děti.

Hypotéza číslo 3:

Lidé budou spíše uvažovat o adopci než o pěstounské péči.

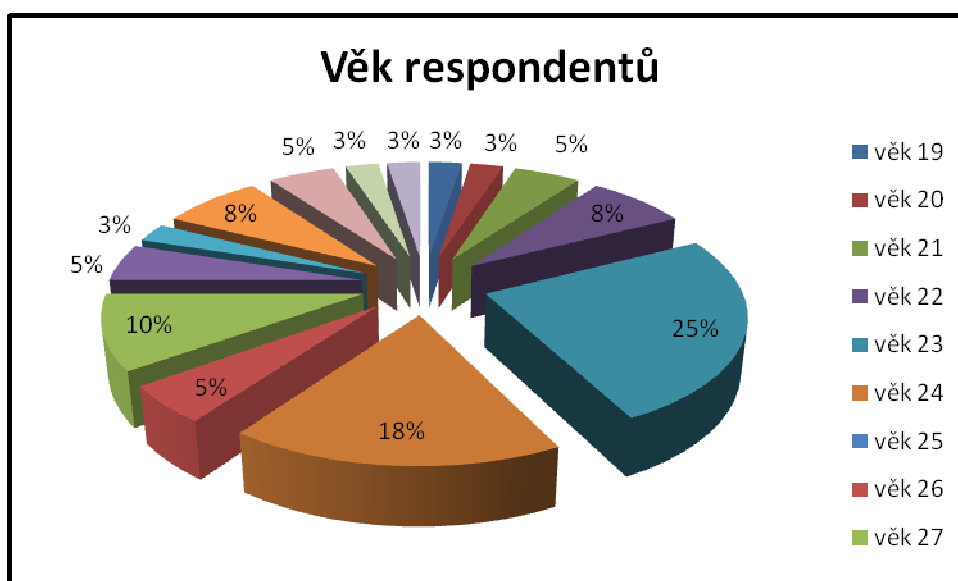
Interpretace získaných dat

Otázka číslo 1 se ptala na pohlaví respondentů. Vyplynulo, že se dotazníkového šetření zúčastnilo 63 % žen a 37 % mužů (25 žen a mužů 15).

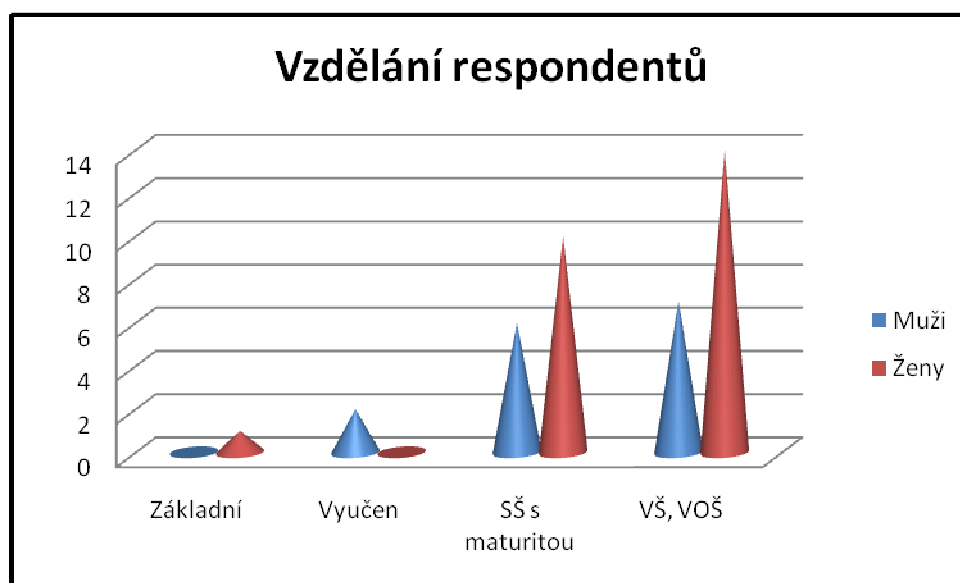
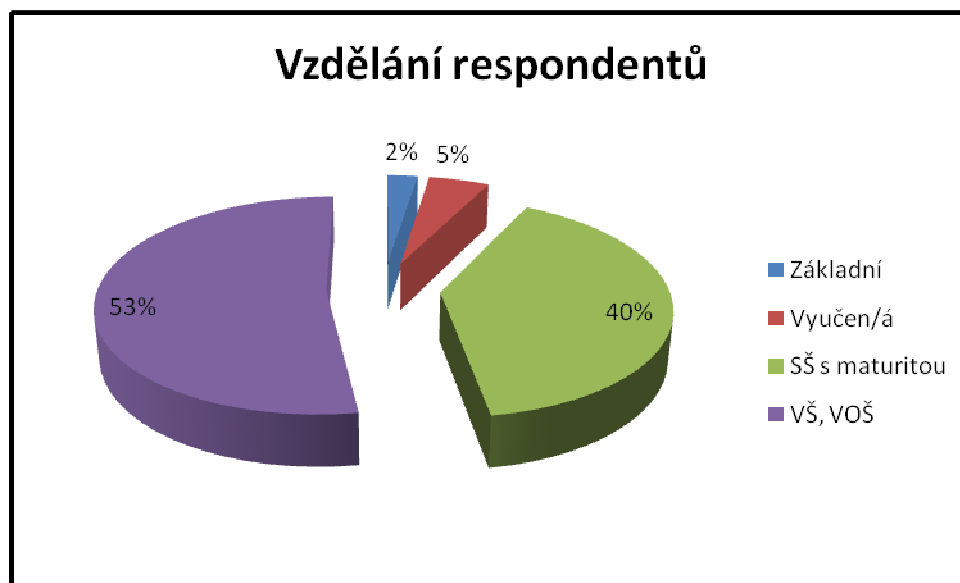
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo 2 se dotazovala na věk respondentů. Největší skupinu tvořila věková kategorie 23 – 24 let, která dohromady představovala 43 %.

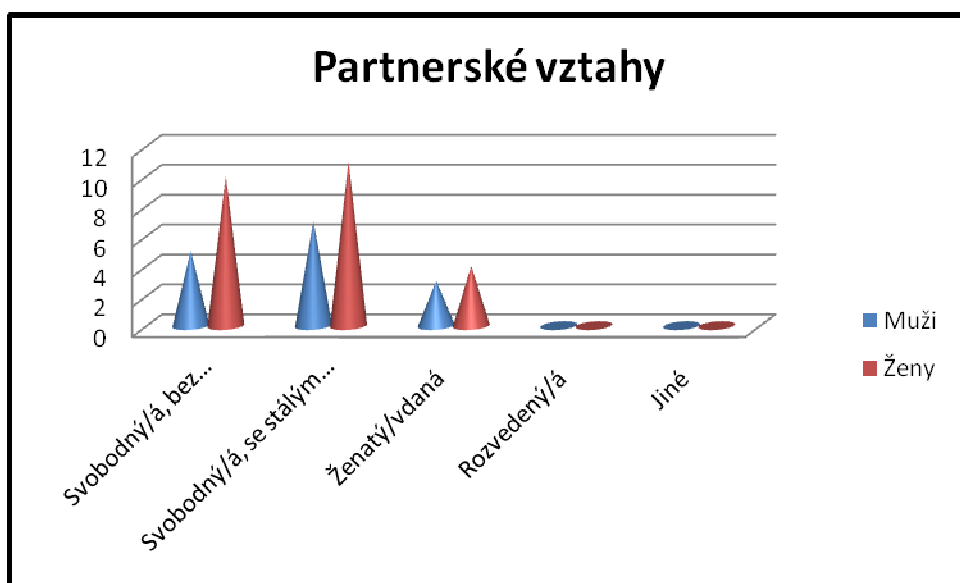
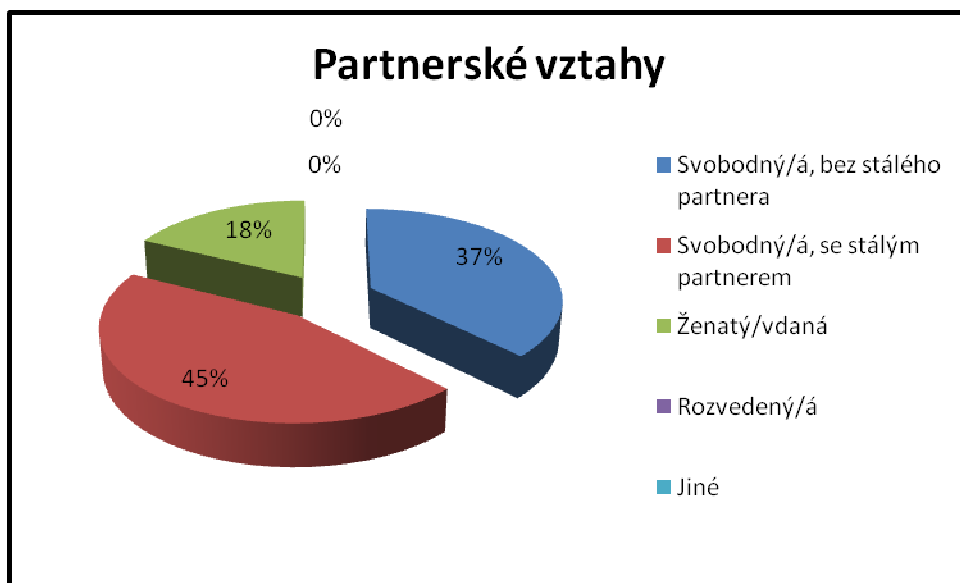
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo 3 byla položena takto: Označte nejvyšší dosažené vzdělání. Zde měli dotazovaní možnost vybrat si ze čtyř vhodných odpovědí. Nejvíce respondentů bylo s nejvyšším vzděláním, tedy vysokoškolské nebo ukončené studium na vyšší odborné škole, což činilo nadpoloviční většinu (tj. 53 %). Dále následovali osoby se středoškolským vzděláním (tj. 40 %). Jen malé procento respondentů mělo základní vzdělání (tj. 2 %) či vyučení v oboru (tj. 5 %).

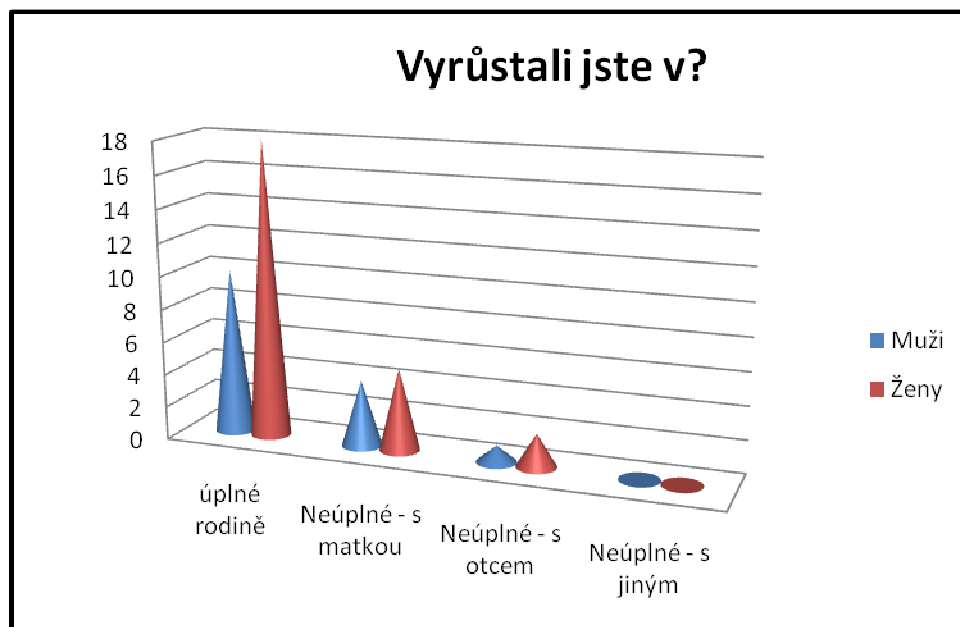
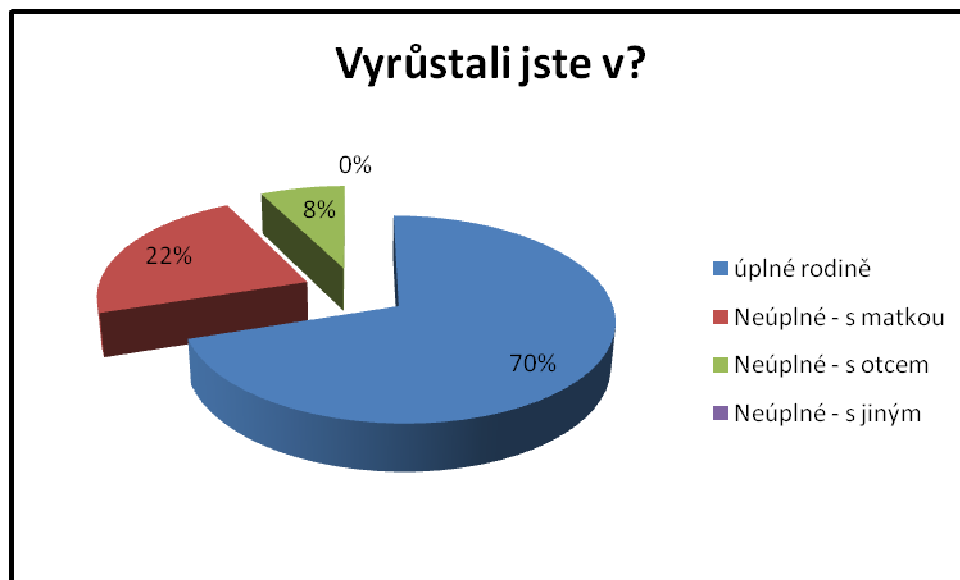
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo 4 byla polouzavřená a dotazovala se na současný rodinný stav respondentů. 45 % respondentů uvedlo, že je momentálně svobodný/á, se stálým partnerem, 37 % je svobodných, bez stálého partnera a 18 % dotazovaných je v manželském svazku. Bohužel se do dotazovaného vzorku nedostal žádný člověk, který byl rozvedený nebo by využil možnosti jiné.

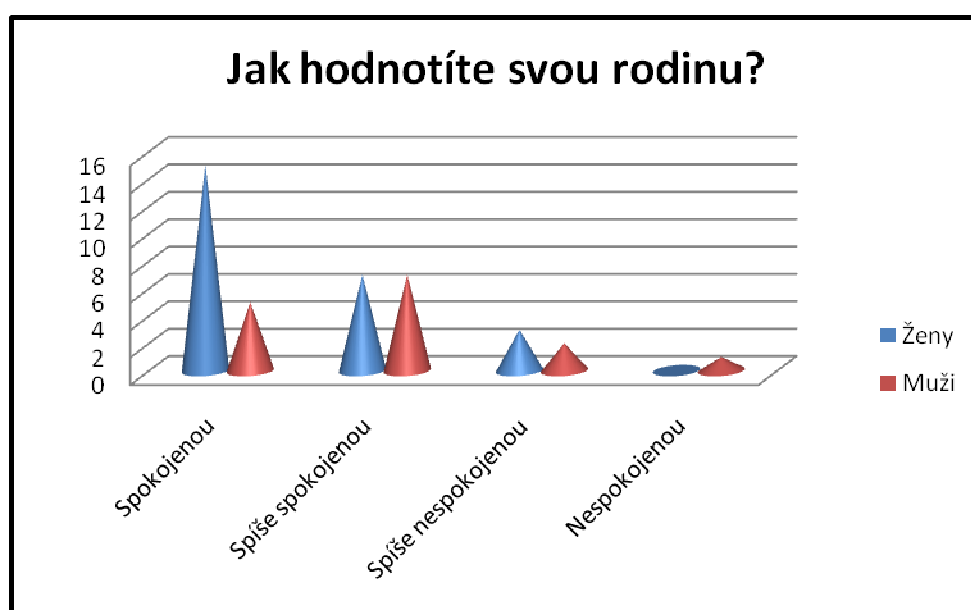
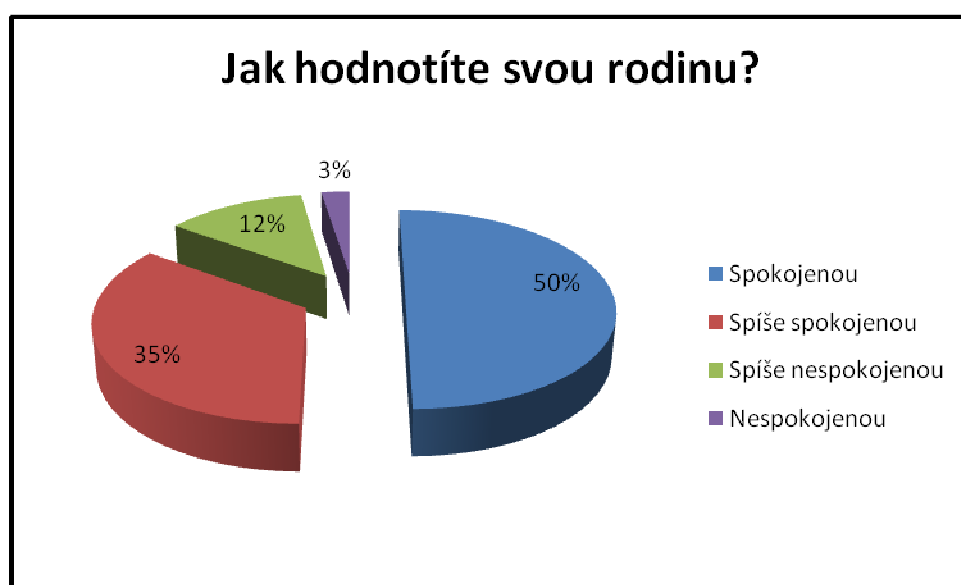
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo 5 byla zaměřena na rodinu, ve které respondenti vyrůstali. 70 % dotazovaných odpovědělo, že žilo v úplné rodině a 22 % uvedlo, že žili v neúplné rodině s matkou. Pouze 8 % zaškrtnulo možnost, že vyrůstalo v rodině neúplné s otcem.

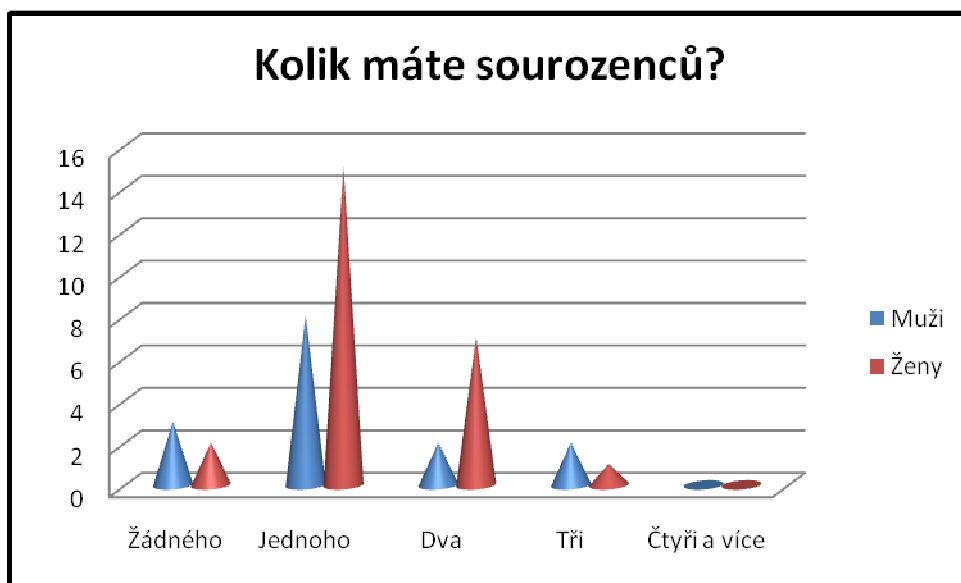
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo 6 měla návaznost na předchozí otázku a byla položena takto: Jak hodnotíte svou rodinu? Opět měli dotazovaní možnost vybrat z jedné navržené odpovědi. Polovina respondentů uvedla, že jejich rodina byla spokojená (tj. 50 %). Dotazovaní, kteří vyrůstali v úplné rodině, hodnotí převážně svou rodinu jako spokojenou, nebo spíše spokojenou, což tvořilo 35 %. Jen dva respondenti hodnotili úplnou rodinu za spíše nespokojenou. Jeden respondent, který v předchozí otázce označil, že vyrůstal v neúplné rodině s matkou, zde hodnotil tuto rodinu jako nespokojenou. Celkem 12 % dotázaných uvedeno, že hodnotí rodinu spíše nespokojenou a zbylá 3 % jako nespokojenou.

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

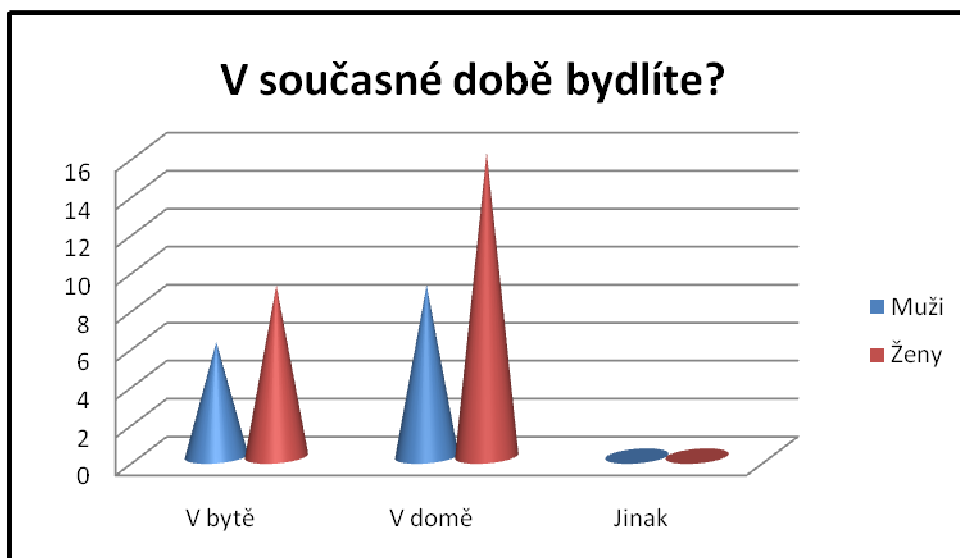
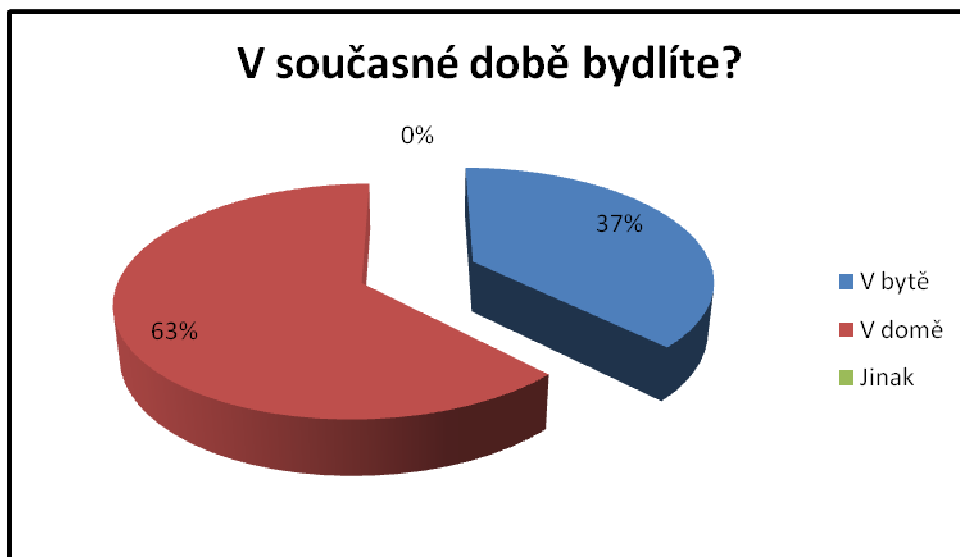
Otázka číslo 7 byla zaměřena na získání dat, kolik mají respondenti sourozenců. V několika odpovědích se vyskytovala i možnost tří sourozenců, což je v současné době velice neobvyklé. Žádný respondent nemá čtyři nebo více sourozenců. Nejčastější odpovědí bylo, že pochází ze dvou dětí v rodině. Tomu odpovídá 57 % odpovědí. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že respondenti mají dva sourozence (tj. 23 %), tři sourozence má 8 % respondentů a žádného nemá 12 %.

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

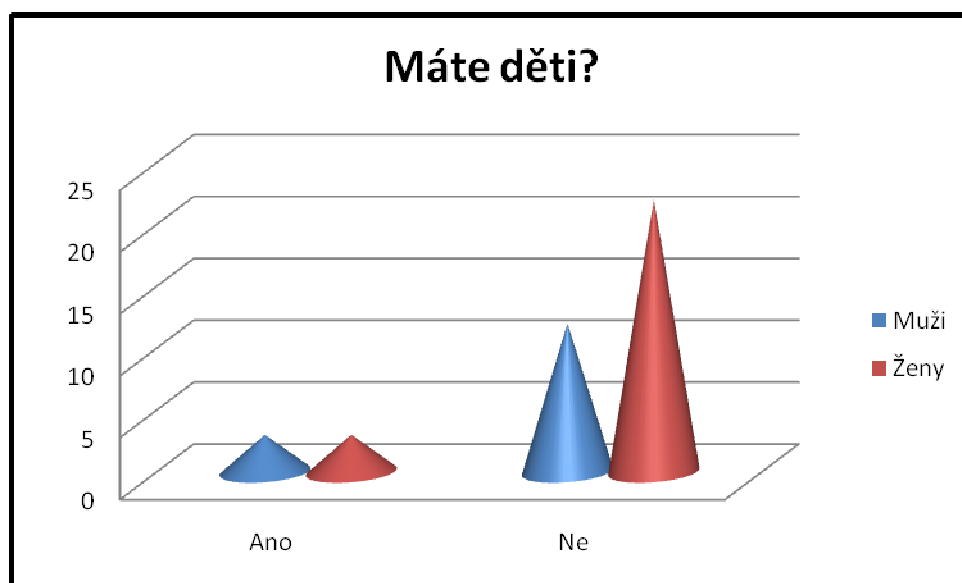
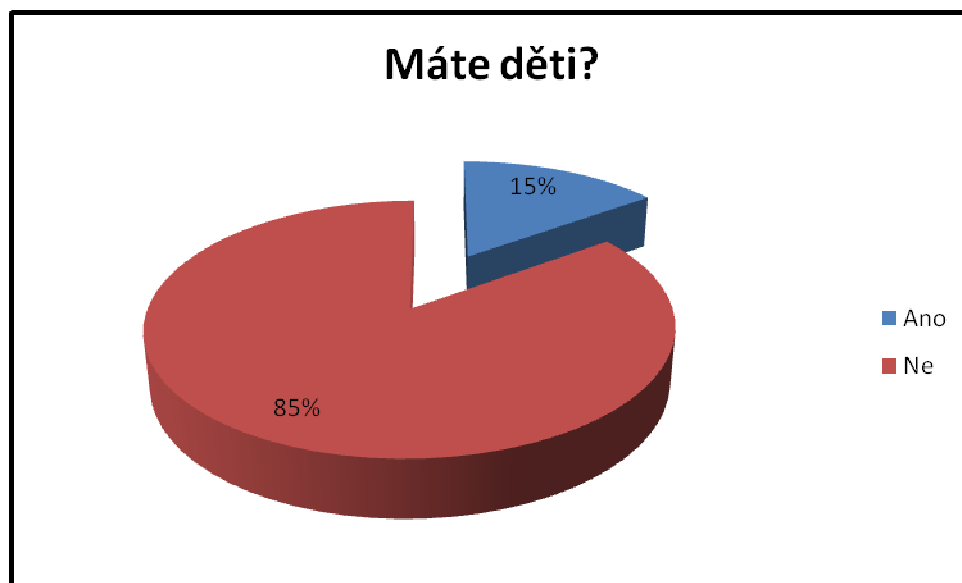

Otázka číslo 8 zjišťovala, v jakém typu obydí respondenti žijí. Tato otázka byla polozavřená a 63 % respondentů uvedlo, že žijí v domě. Zbýlých 37 % žije v bytě. Možnost jiné nevyužil ani jeden účastník dotazového šetření.

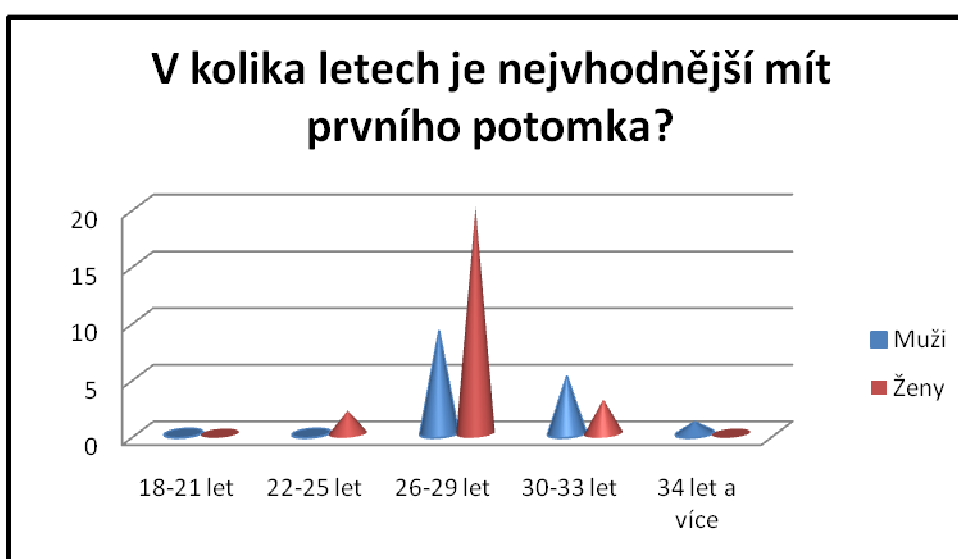
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo 9 se zabývala, jestli respondenti mají již vlastního potomka a popřípadě kolik dětí mají. Na tuto otázku 85 % dotazovaných odpovědělo, že zatím děti nemá. Zbýlých 15 % zúčastněných dětí má (tj. 20 % mužů a 12 % žen). Z toho 10 % respondentů mají jednoho potomka a 5 % mají dva potomky.

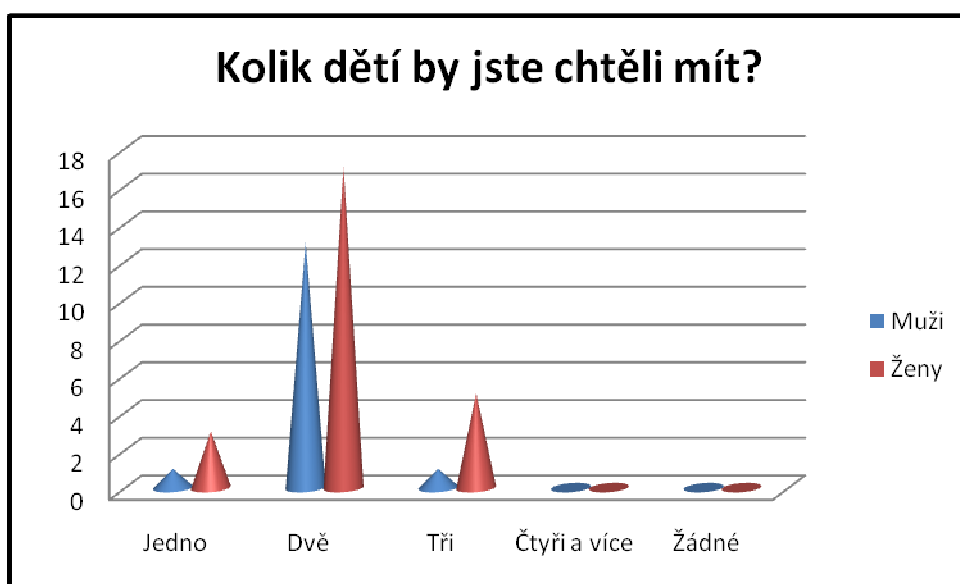
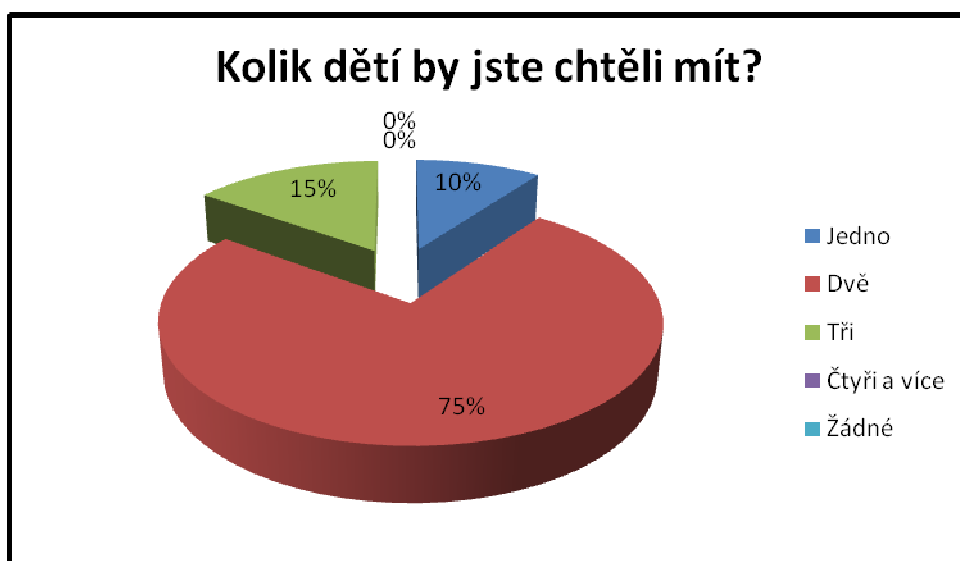
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Následující otázka číslo 10 se ptala, v kolika letech je vhodné mít prvního potomka. Z odpovědí vyplývá, že 72 % dotazovaných by chtělo mít prvního potomka v rozmezí věku 26 – 29 let. Druhou nejpreferovanější odpovědí bylo, že je vhodné mít prvního potomka ve 30 – 33 let (tj. 20%). 3 % dotazovaných zaškrtnuli možnost 34let a více, 5 % se domnívá, že vhodný věk je 22 – 25 let. Většina mužů uvádí, že první dítě je vhodné mít až v pozdějším věku a to 30 – 33 let, jen jeden muž označil odpověď 34 let a více.

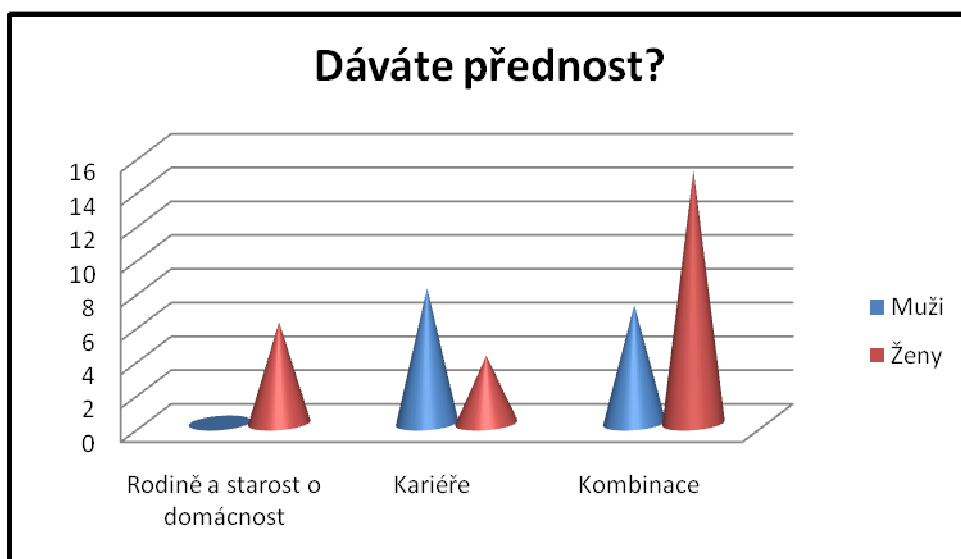
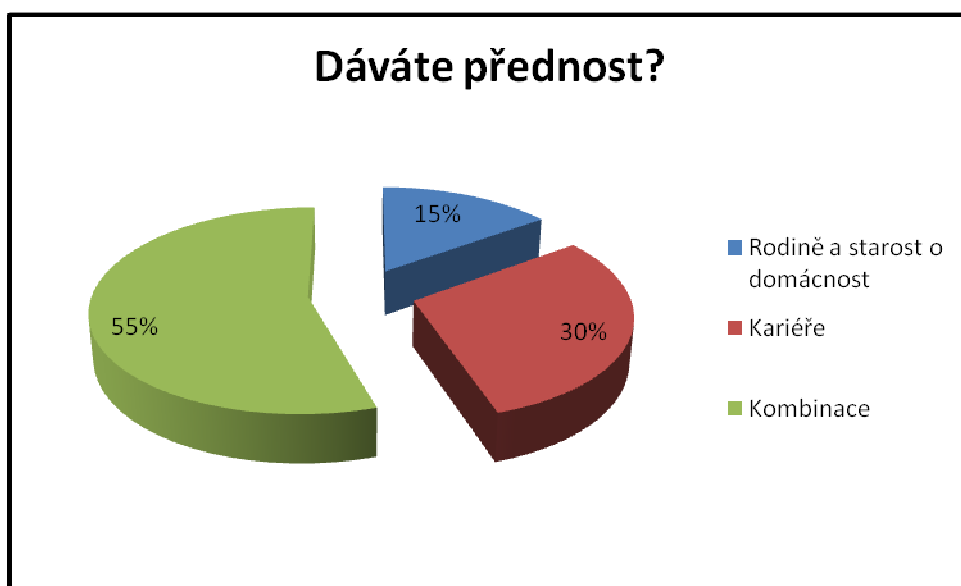
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo 11 se zajímala o teoretický počet potomků, které by chtěli respondenti mít. Nejfrekventovanější odpovědí bylo, že by si přáli dva potomky. Tím se potvrdila i hypotéza číslo 2. U žen bylo 68 % odpovědí, které by chtěly mít dvě děti. Mužů bylo 87 %, kteří by chtěli dvě děti. Oproti tomu bylo více žen než mužů, které by chtěly mít tři děti. Z této otázky vyplývá, že 75 % respondentů by chtělo mít dvě děti, 15 % tři děti a 10 % dotazovaných by chtělo mít pouze jedno dítě.

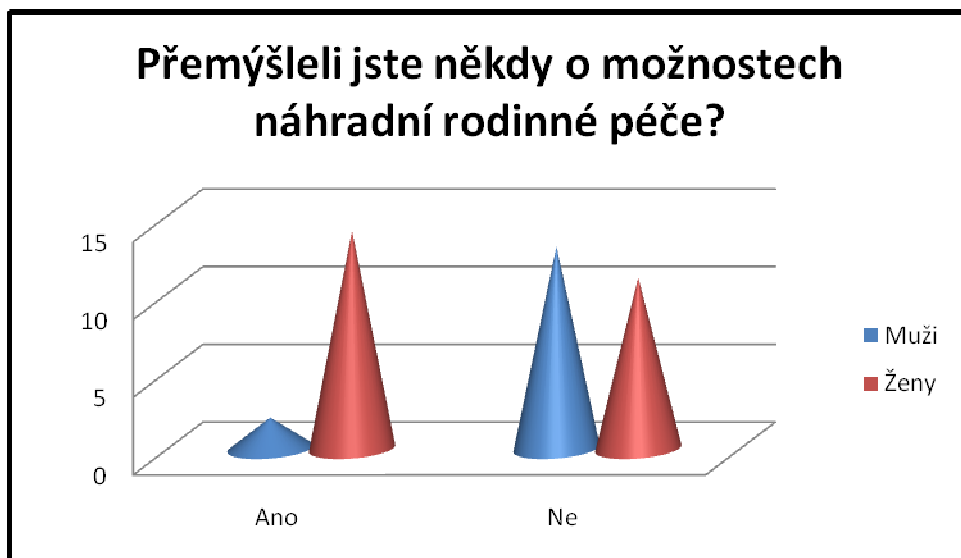
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo 12 se zaměřila, na to čemu respondenti dávají přednost v jejich životě. Mohli si vybrat z variant: rodině a starosti o domácnost; kariéře; kombinace. Nejvíce žen, by se pokusilo zvládat rodinu i kariéru dohromady. Muži v této otázce byli celkem vyrovnaní. 53 % by dalo přednost kariéře a 47 % by se snažilo o kombinaci rodiny a kariéry. 55 % dotazovaných by se snažilo zkombinovat kariéru a rodinu, 30 % by se chtělo věnovat kariéře a 15 % převážně žen by dalo přednost rodině a starost o domácnost.

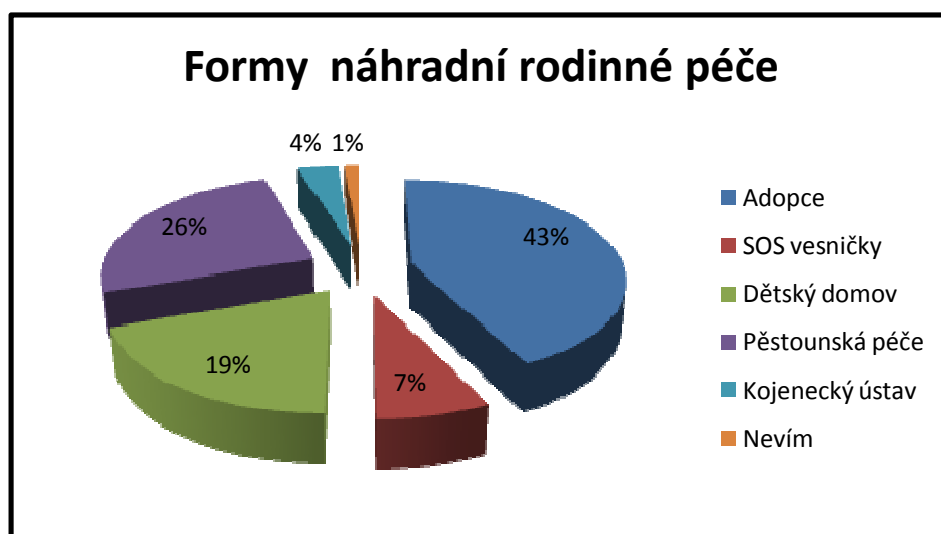
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo 13 již byla zaměřena na náhradní rodinnou péči. Respondenti byli dotázáni, jestli někdy o možnosti náhradní rodinné péče přemýšleli. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 60 % respondentů přemýšlelo o možnostech náhradní rodinné péče (tj. 24 dotázaných). 40 % dotazovaných nepřemýšlelo nad touto možností.

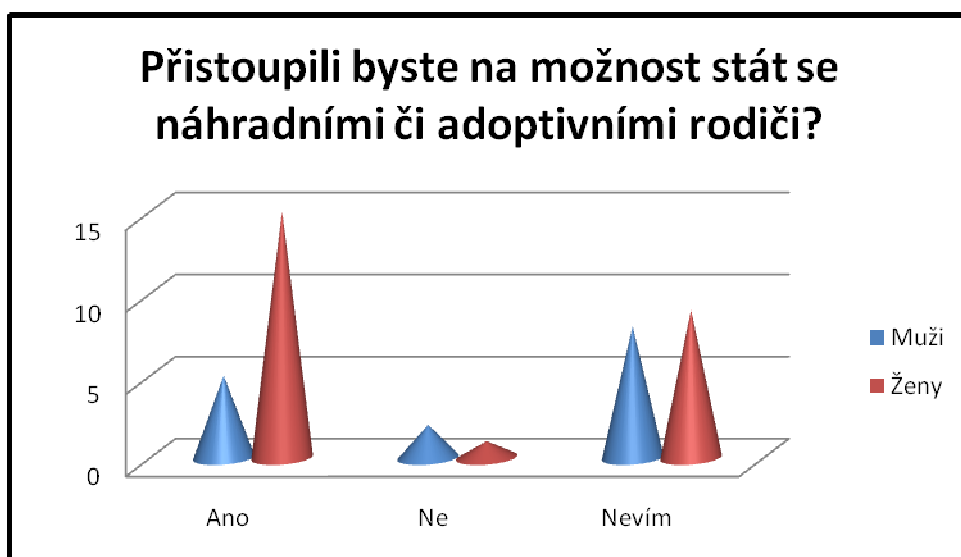
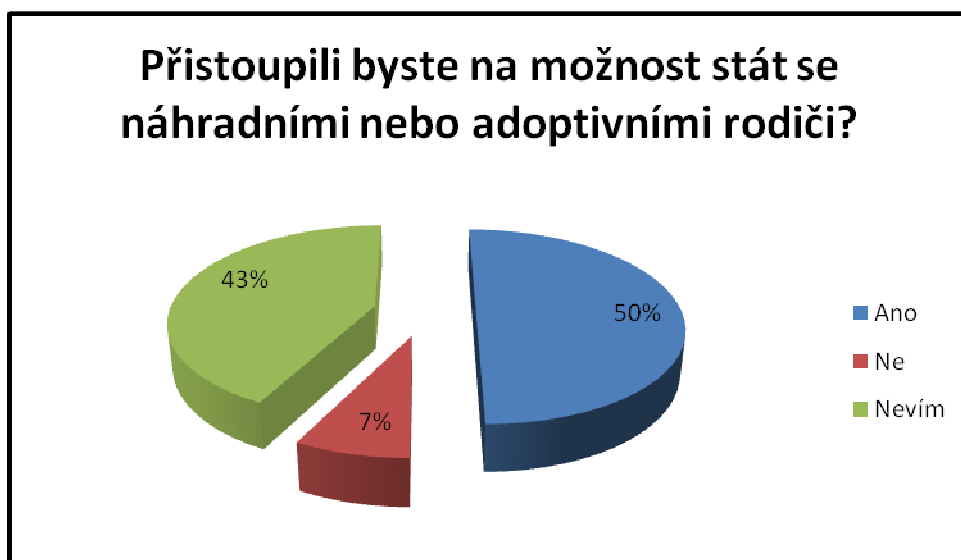
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo 14 byla položena jako otevřená otázka a respondenti mohli doplnit dle vlastního uvážení odpověď. Otázka byla položena takto: Vypište formy náhradní rodinné péče, které znáte. Téměř všichni respondenti znali formu adopce či osvojení dítěte. Tato odpověď byla označena spolu s dětskými domovy jako nejčastější. Pouze v jednom dotazníku bylo napsáno, že respondent nezná žádnou formu náhradní rodinné péče. Zde mohli dotazovaní vypsat více možností.

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

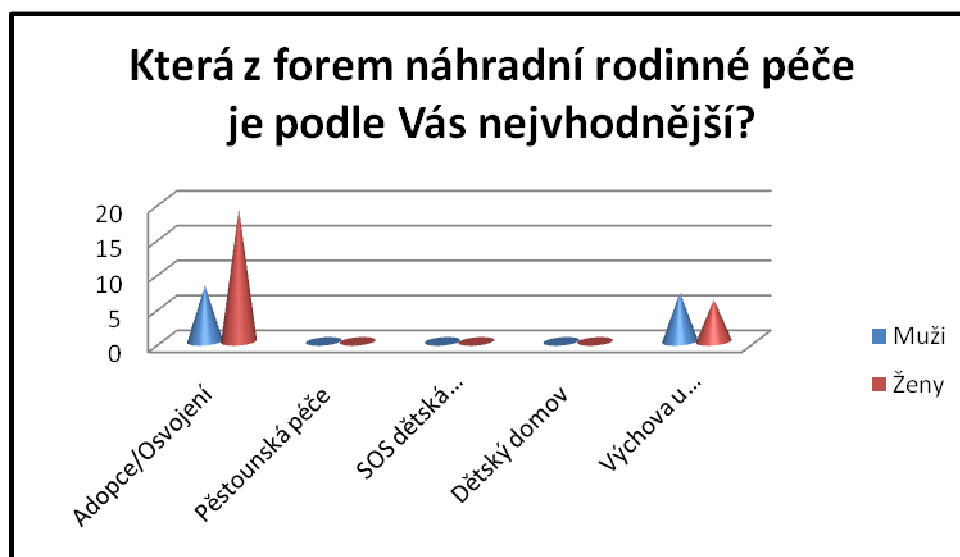
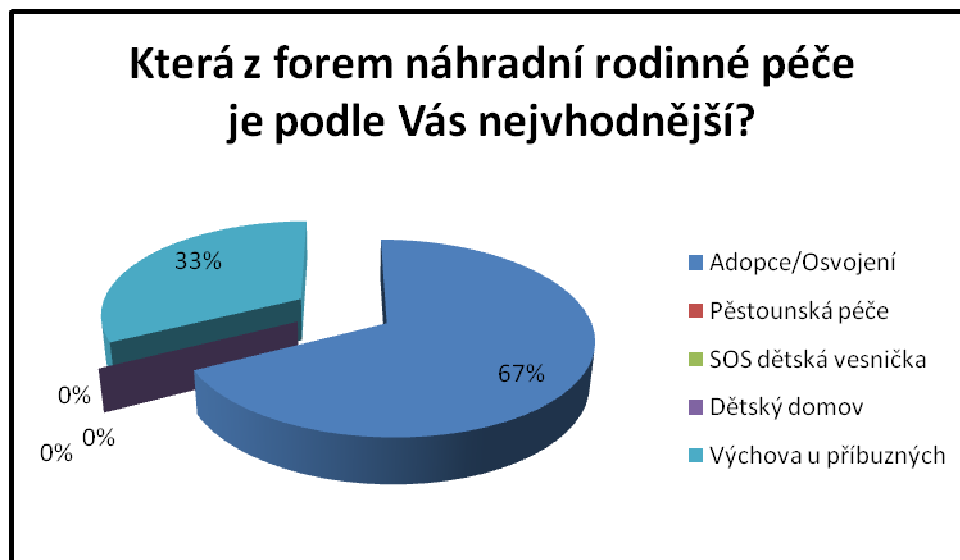
Otázka číslo 15 se dotazovala na to, zda by respondenti přistoupili na možnost stát se náhradními či adoptivními rodiči. Odpověď ano uvedla přesná polovina respondentů, tj. 50 %, nevím zvolilo 43 % dotazovaných. 7 % odpovídajících označilo možnost ne a jako důvody uváděli, že nemají rádi děti, není to jejich dítě apod. Neplodnost, každé dítě má mít svůj domov a v případě finančního zabezpečení celé rodiny byly nejčastější odpovědi u možnosti ano.

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Poslední závěrečná otázka číslo 16 zjišťovala, která forma náhradní rodinné péče je dle respondentů nejvhodnější. 67% dotazovaných uvedlo, že adopce/osvojení vidí jako nejlepší možnost. 33% respondentů se domnívá, že je to výchova u příbuzných dítěte. Nikdo neoznačil variantu pěstounské péče, SOS dětské vesničky a dětský domov.

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Shrnutí

Hypotéza číslo 1 zněla: Mladé ženy upřednostňují kariéru před výchovou dětí a péčí o domácnost. Tato hypotéza se nepotvrdila. 60% žen dává přednost kombinaci starání se o domácnost a svou kariérou. Jen 16% respondentek upřednostňuje kariéru před rodinou. Rodina je pro ženy více než kariéra, u muže převládala možnost věnovat se kariéře.

Hypotéza číslo 2 se zabývala, kdy je vhodné mít prvního potomka a kolik dětí je dle respondentů ideální v této době mít. Znění bylo takovéto: Mladí lidé budou uvažovat o prvním dítěti mezi 26 – 29 rokem věku a budou zvažovat dvě děti. S touto hypotézou korespondovaly dvě otázky a to otázka číslo 10 a 11. Tato domněnka byla potvrzena v obou případech jak u mužů, tak i u žen.

Hypotéza číslo 3 předpokládala: Lidé budou spíše uvažovat o adopci než o pěstounské péči. Potvrzena byla poslední 16. otázkou, kdy 67 % respondentů uvedlo, že nejvhodnější je adopce/osvojení. Druhou odpovědí byla výchova u příbuzných. Nikdo neuvedl možnost pěstounské péče.

Závěr

Cílem práce bylo vystihnout pojem rodina a osvětlit možnosti náhradní výchovy. Rodina je oslabována. Shánění majetku ji zatlačuje do pozadí, protože zabírá čas důležitý pro jeho získávání. Často se tak zapomíná na skutečnost, že čas věnovaný rodině se stonásobně vrátí nejen těm, kteří jí ho věnují, ale i celé společnosti. V dřívějších dobách bylo zvykem mít více dětí, ale v dnešní době většina mladých lidí upřednostňuje mít jedno nebo dvě děti.

Význam širší rodiny se však neustále snižuje. Dříve zcela běžné soužití více generací se dnes vyskytuje jen u malé části populace. Tím dochází k oslabování mezigeneračních vazeb, což se v důsledku projevuje ve stále nižší schopnosti společného soužití.

Stejně jako rodinné vazby jsou volnější i vazby partnerské, čemuž nasvědčuje i vyšší výskyt nesezdaných soužití než v minulosti. Přesto manželství zůstává i nadále formou partnerského soužití, která pro jednotlivé páry znamená pocit větší celistvosti rodiny a tedy i vhodnějšího prostředí pro výchovu dětí. A právě očekávání potomka je nejsilnějším impulsem k jeho uzavření.

V dnešní době se objevuje velký problém a to neplodnost partnerů. Pokud se nezdaří umělá oplodnění, obvykle partneři začínají přemýšlet o možnosti náhradní péče a to především o adopci.

Součástí práce bylo dotazníkové šetření, kterého se zúčastnilo 40 respondentů ve věku 19 – 35 let a převažovaly ženy. Nejvíce dotázaných dosáhlo nejvyššího vzdělání (vysokoškolské, vyšší odborné vzdělání), vyrůstalo v úplné rodině a svou rodinu hodnotilo jako spokojenou. Stejně tak značná část respondentů pocházela ze dvou sourozenců a žila v rodinném domě.

Dvě ze tří hypotéz se v dotazníkovém šetření potvrdily. Jediná domněnka byla vyvrácena a to, že mladé ženy dají přednost kariéře, před výchovou dětí a starostí o domácnost. Jen 16 % respondentek by upřednostnilo kariéru. Větší část dotazovaných žen by chtěla zkombinovat péči o rodinu a domácnost s pracovními povinnostmi. Tento fakt byl zajímavým výsledkem dotazníku, jelikož ženy se dostávají do vyšších pozic a v zaměstnání se začínají vyrovnávat mužům. Dvě hypotézy, které se potvrdily, jsou odrazem dnešní doby. Neustále se prodlužuje věk, kdy si lidé přejí mít první dítě, nyní je to mezi 26 -29 rokem věku, ale dříve bylo obvyklé mít dítě již mezi 18 – 20 roku. Dnešním trendem je mít spíše méně dětí a dvě děti lze považovat za ideální stav. Druhá potvrzená hypotéza se zaměřila jestli by respondenti dali přednost adopci, před pěstounskou péčí.

Většina dotázaných by dala přednost adopci, stejně tak by o ní uvažovali respondenti v případě, že by nemohli mít vlastní potomky. Respondenti to považují za nejvhodnější způsob náhradní rodinné péče jak pro dítě, tak i pro osvojitele. Dítě tak získává nové rodiče, kteří jsou zapsáni v rodném listu dítěte a zaniká tak nárok biologických rodičů na dítě. Důležité je, aby rodiče sdělili ve vhodnou chvíli dítěti, že bylo adoptované, protože dozvědět se tuto informaci od jiných lidí je velmi nepříjemné. Dobré je také dítě podporovat v tom, pokud chce zkusit nalézt biologické rodiče a podat mu veškeré informace, které rodiče mají. Osvojitelé se obvykle nemají čeho bát, protože dítě považuje za své rodiče ty, kteří ho vychovávali a dávali mu lásku.

Seznam použité literatury

- Matějček, Z.: O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál, 1994, ISBN 80-85282-83-6
- Maříková, H.: Proměny současné české rodiny. Praha: SLON, 2000, ISBN 82-85850-93-1
- Gillernová, I.; Buriánek, J.: Základy společenských věd. Praha: Fortuna, 1995, ISBN 80-7168-749-9
- Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť, Praha: SLON, 2003, ISBN 80-86429-19-9
- Kovařík, J. - Šmolka, P.: Současná rodina, Praha: Asociace manželských a rodinných poradců ČR 1996
- Kratochvíl, S.: Manželská terapie. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7367-048-8
- Možný, I. :Sociologie rodiny. Praha: SLON, 2002. ISBN 80-86429-05-9
- Matějček, Z: Náhradní rodinná péče. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8
- Schoolerová, J. E.: Adopce vztah založený na slibu. Praha: Návrat domů, 2002. ISBN 80-7255-066-7
- Fišerová, L., Hamplová, D.: Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-87-7

Přílohy

d) Neúplné – s jiným

6) Jak hodnotíte svou rodinu:

- a) Spokojenou
- b) Spíše spokojenou
- c) Spíše nespokojenou
- d) Nespokojenou

7) Kolik máte sourozenců:

- a) Žádného
- b) Jednoho
- c) Dva
- d) Tři
- e) Čtyři a více

8) V současnosti bydlíte:

- a) V bytě
- b) V domě
- c) Jinak.....

9) Máte děti:

- a) Ano, kolik.....
- b) Ne

10) V kolika letech je podle Vás vhodné mít prvního potomka?

- a) 18 – 21 let
- b) 22 – 25 let
- c) 26 – 29 let
- d) 30 – 33 let
- e) 34 let a více

11) Kolik dětí byste chtěli mít?

- a) Jedno
- b) Dvě
- c) Tři
- d) Čtyři a více

e) Žádné

12) Dáváte přednost:

- a) Rodině a starost o domácnost
- b) Kariéře
- c) Kombinace

13) Přemýšleli jste někdy o možnostech náhradní rodinné péče?

- a) Ano
- b) Ne

14) Vypište formy náhradní rodinné péče, které znáte

15) Přistoupili byste na možnost stát se náhradními či adoptivními rodiči?

- a) Ano, proč.....
- b) Ne, proč.....
- c) Nevím

16) Která z forem náhradní rodinné péče je podle vás nejvhodnější?

- a) Adopce/osvojení
- b) Pěstounská péče
- c) SOS dětská vesnička
- d) Dětský domov
- e) Výchova u příbuzných dítěte